

25.

Na osnovu člana 95 tačka 3 Ustava Crne Gore donosim

U K A Z

O PROGLAŠENJU ZAKONA O POTVRĐIVANJU KONVENCIJE SAVJETA EVROPE O SPRJEČAVANJU I SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI

Proglašavam **Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici**, koji je donijela Skupština Crne Gore 25. saziva, na prvoj sjednici prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2013. godini, dana 1. marta 2013. godine.

Broj: 01-458/2
Podgorica, 07.03.2013. godine

**Predsjednik Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.**

Na osnovu člana 82 stav 1 tač. 2 i 17 i člana 91 stav 2 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 25. saziva, na prvoj šednici prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2013. godini, dana 1. marta 2013. godine, donijela je

Z A K O N
O POTVRĐIVANJU KONVENCIJE SAVJETA EVROPE O SPRJEČAVANJU I
SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI

Član 1

Potvrđuje se Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici usvojena 11. maja 2011. godine u Istanbulu, u originalu na engleskom i francuskom jeziku.

Član 2

Tekst Konvencije iz člana 1 ovog zakona, u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na crnogorski jezik glasi :

**Council of Europe Convention on preventing and combating violence against
women and domestic violence**

Preamble

The member states of the Council of Europe and the other signatories hereto,
Recalling the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 5, 1950) and its Protocols, the European Social Charter (ETS No. 35, 1961, revised in 1996, ETS No. 163), the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (ETS No. 197, 2005) and the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (ETS No. 201, 2007);

Recalling the following recommendations of the Committee of Ministers to member states of the Council of Europe: Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence, Recommendation CM/Rec(2007)17 on gender equality standards and mechanisms, Recommendation CM/Rec(2010)10 on the role of women and men in conflict prevention and resolution and in peace building, and other relevant recommendations;

Taking account of the growing body of case law of the European Court of Human Rights which sets important standards in the field of violence against women;

Having regard to the International Covenant on Civil and Political Rights (1966), the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966), the United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (“CEDAW”, 1979) and its Optional Protocol (1999) as well as General Recommendation No. 19 of the CEDAW Committee on violence against women, the United Nations Convention on the Rights of the Child (1989) and its Optional Protocols (2000) and the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2006);

Having regard to the Rome Statute of the International Criminal Court (2002);

Recalling the basic principles of international humanitarian law, and especially the Geneva Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War (1949) and the Additional Protocols I and II (1977) thereto;

Condemning all forms of violence against women and domestic violence;

Recognising that the realisation of de jure and de facto equality between women and men is a key element in the prevention of violence against women;

Recognising that violence against women is a manifestation of historically unequal power relations between women and men, which have led to domination over, and discrimination against, women by men and to the prevention of the full advancement of women;

Recognising the structural nature of violence against women as gender-based violence, and that violence against women is one of the crucial social mechanisms by which women are forced into a subordinate position compared with men;

Recognising, with grave concern, that women and girls are often exposed to serious forms of violence such as domestic violence, sexual harassment, rape, forced marriage, crimes committed in the name of so-called “honour” and genital mutilation, which constitute a serious violation of the human rights of women and girls and a major obstacle to the achievement of equality between women and men;

Recognising the ongoing human rights violations during armed conflicts that affect the civilian population, especially women in the form of widespread or systematic rape and sexual violence and the potential for increased gender-based violence both during and after conflicts;

Recognising that women and girls are exposed to a higher risk of gender-based violence than men;

Recognising that domestic violence affects women disproportionately, and that men may also be victims of domestic violence;

Recognising that children are victims of domestic violence, including as witnesses of violence in the family;

Aspiring to create a Europe free from violence against women and domestic violence,

Have agreed as follows:

Chapter I – Purposes, definitions, equality and non-discrimination, general obligations

Article 1 – Purposes of the Convention

1. The purposes of this Convention are to:
  - a. protect women against all forms of violence, and prevent, prosecute and eliminate violence against women and domestic violence;
  - b. contribute to the elimination of all forms of discrimination against women and promote substantive equality between women and men, including by empowering women;
  - c. design a comprehensive framework, policies and measures for the protection of and assistance to all victims of violence against women and domestic violence;
  - d. promote international co-operation with a view to eliminating violence against women and domestic violence;
  - e. provide support and assistance to organisations and law enforcement agencies to effectively co-operate in order to adopt an integrated approach to eliminating violence against women and domestic violence.
2. In order to ensure effective implementation of its provisions by the Parties, this Convention establishes a specific monitoring mechanism.

Article 2 – Scope of the Convention

1. This Convention shall apply to all forms of violence against women, including domestic violence, which affects women disproportionately.
2. Parties are encouraged to apply this Convention to all victims of domestic violence. Parties shall pay particular attention to women victims of gender-based violence in implementing the provisions of this Convention.
3. This Convention shall apply in times of peace and in situations of armed conflict.

Article 3 – Definitions

For the purpose of this Convention:

- a. “violence against women” is understood as a violation of human rights and a form of discrimination against women and shall mean all acts of gender-based violence that result in, or are likely to result in, physical, sexual, psychological or economic harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life;
- b. “domestic violence” shall mean all acts of physical, sexual, psychological or economic violence that occur within the family or domestic unit or between former or current spouses or partners, whether or not the perpetrator shares or has shared the same residence with the victim;
- c. “gender” shall mean the socially constructed roles, behaviours, activities and attributes that a given society considers appropriate for women and men;
- d. “gender-based violence against women” shall mean violence that is directed against a woman because she is a woman or that affects women disproportionately;
- e. “victim” shall mean any natural person who is subject to the conduct specified in points a and b;
- f. “women” includes girls under the age of 18.

Article 4 – Fundamental rights, equality and non-discrimination

1. Parties shall take the necessary legislative and other measures to promote and protect the right for everyone, particularly women, to live free from violence in both the public and the private sphere.

2. Parties condemn all forms of discrimination against women and take, without delay, the necessary legislative and other measures to prevent it, in particular by:

- embodying in their national constitutions or other appropriate legislation the principle of equality between women and men and ensuring the practical realisation of this principle;

- prohibiting discrimination against women, including through the use of sanctions, where appropriate;

- abolishing laws and practices which discriminate against women.

3. The implementation of the provisions of this Convention by the Parties, in particular measures to protect the rights of victims, shall be secured without discrimination on any ground such as sex, gender, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth, sexual orientation, gender identity, age, state of health, disability, marital status, migrant or refugee status, or other status.

4. Special measures that are necessary to prevent and protect women from gender-based violence shall not be considered discrimination under the terms of this Convention.

Article 5 – State obligations and due diligence

1. Parties shall refrain from engaging in any act of violence against women and ensure that state authorities, officials, agents, institutions and other actors acting on behalf of the state act in conformity with this obligation.

2. Parties shall take the necessary legislative and other measures to exercise due diligence to prevent, investigate, punish and provide reparation for acts of violence covered by the scope of this Convention that are perpetrated by non-state actors.

Article 6 – Gender-sensitive policies

Parties shall undertake to include a gender perspective in the implementation and evaluation of the impact of the provisions of this Convention and to promote and effectively implement policies of equality between women and men and the empowerment of women.

Chapter II – Integrated policies and data collection

Article 7 – Comprehensive and co-ordinated policies

1. Parties shall take the necessary legislative and other measures to adopt and implement state-wide effective, comprehensive and co-ordinated policies encompassing all relevant measures to prevent and combat all forms of violence covered by the scope of this Convention and offer a holistic response to violence against women.

2. Parties shall ensure that policies referred to in paragraph 1 place the rights of the victim at the centre of all measures and are implemented by way of effective co-operation among all relevant agencies, institutions and organisations.

3. Measures taken pursuant to this article shall involve, where appropriate, all relevant actors, such as government agencies, the national, regional and local parliaments and authorities, national human rights institutions and civil society organisations.

Article 8 – Financial resources

Parties shall allocate appropriate financial and human resources for the adequate implementation of integrated policies, measures and programmes to prevent and combat all forms of violence covered by the scope of this Convention, including those carried out by non-governmental organisations and civil society.

Article 9 – Non-governmental organisations and civil society

Parties shall recognise, encourage and support, at all levels, the work of relevant non-governmental organisations and of civil society active in combating violence against women and establish effective co-operation with these organisations.

Article 10 – Co-ordinating body

1. Parties shall designate or establish one or more official bodies responsible for the co-ordination, implementation, monitoring and evaluation of policies and measures to prevent and combat all forms of violence covered by this Convention. These bodies shall co-ordinate the collection of data as referred to in Article 11, analyse and disseminate its results.

2. Parties shall ensure that the bodies designated or established pursuant to this article receive information of a general nature on measures taken pursuant to Chapter VIII.

3. Parties shall ensure that the bodies designated or established pursuant to this article shall have the capacity to communicate directly and foster relations with their counterparts in other Parties.

Article 11 – Data collection and research

1. For the purpose of the implementation of this Convention, Parties shall undertake to:

a. collect disaggregated relevant statistical data at regular intervals on cases of all forms of violence covered by the scope of this Convention;

b. support research in the field of all forms of violence covered by the scope of this Convention in order to study its root causes and effects, incidences and conviction rates, as well as the efficacy of measures taken to implement this Convention.

2. Parties shall endeavour to conduct population-based surveys at regular intervals to assess the prevalence of and trends in all forms of violence covered by the scope of this Convention.

3. Parties shall provide the group of experts, as referred to in Article 66 of this Convention, with the information collected pursuant to this article in order to stimulate international co-operation and enable international benchmarking.

4. Parties shall ensure that the information collected pursuant to this article is available to the public.

Chapter III – Prevention

Article 12 – General obligations

1. Parties shall take the necessary measures to promote changes in the social and cultural patterns of behaviour of women and men with a view to eradicating prejudices, customs, traditions and all other practices which are based on the idea of the inferiority of women or on stereotyped roles for women and men.

2. Parties shall take the necessary legislative and other measures to prevent all forms of violence covered by the scope of this Convention by any natural or legal person.

3. Any measures taken pursuant to this chapter shall take into account and address the specific needs of persons made vulnerable by particular circumstances and shall place the human rights of all victims at their centre.

4. Parties shall take the necessary measures to encourage all members of society, especially men and boys, to contribute actively to preventing all forms of violence covered by the scope of this Convention.

5. Parties shall ensure that culture, custom, religion, tradition or so-called “honour” shall not be considered as justification for any acts of violence covered by the scope of this Convention.

6. Parties shall take the necessary measures to promote programmes and activities for the empowerment of women.

Article 13 – Awareness-raising

1. Parties shall promote or conduct, on a regular basis and at all levels, awareness-raising campaigns or programmes, including in co-operation with national human rights institutions and equality bodies, civil society and non-governmental organisations, especially women’s organisations, where appropriate, to increase awareness and understanding among the general public of the different manifestations of all forms of violence covered by the scope of this Convention, their consequences on children and the need to prevent such violence.

2. Parties shall ensure the wide dissemination among the general public of information on measures available to prevent acts of violence covered by the scope of this Convention.

Article 14 – Education

1. Parties shall take, where appropriate, the necessary steps to include teaching material on issues such as equality between women and men, non-stereotyped gender roles, mutual respect, non-violent conflict resolution in interpersonal relationships, gender-based violence against women and the right to personal integrity, adapted to the evolving capacity of learners, in formal curricula and at all levels of education.

2. Parties shall take the necessary steps to promote the principles referred to in paragraph 1 in informal educational facilities, as well as in sports, cultural and leisure facilities and the media.

Article 15 – Training of professionals

1. Parties shall provide or strengthen appropriate training for the relevant professionals dealing with victims or perpetrators of all acts of violence covered by the scope of this Convention, on the prevention and detection of such violence, equality between women and men, the needs and rights of victims, as well as on how to prevent secondary victimisation.

2. Parties shall encourage that the training referred to in paragraph 1 includes training on co-ordinated multi-agency co-operation to allow for a comprehensive and appropriate handling of referrals in cases of violence covered by the scope of this Convention.

Article 16 – Preventive intervention and treatment programmes

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to set up or support programmes aimed at teaching perpetrators of domestic violence to adopt non-violent behaviour in interpersonal relationships with a view to preventing further violence and changing violent behavioural patterns.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to set up or support treatment programmes aimed at preventing perpetrators, in particular sex offenders, from re-offending.

3. In taking the measures referred to in paragraphs 1 and 2, Parties shall ensure that the safety of, support for and the human rights of victims are of primary concern and that, where appropriate, these programmes are set up and implemented in close co-ordination with specialist support services for victims.

Article 17 – Participation of the private sector and the media

1. Parties shall encourage the private sector, the information and communication technology sector and the media, with due respect for freedom of expression and their independence, to participate in the elaboration and implementation of policies and to set guidelines and self-regulatory standards to prevent violence against women and to enhance respect for their dignity.

2. Parties shall develop and promote, in co-operation with private sector actors, skills among children, parents and educators on how to deal with the information and communications environment that provides access to degrading content of a sexual or violent nature which might be harmful.

Chapter IV – Protection and support

Article 18 – General obligations

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to protect all victims from any further acts of violence.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures, in accordance with internal law, to ensure that there are appropriate mechanisms to provide for effective co-operation between all relevant state agencies, including the judiciary, public prosecutors, law enforcement agencies, local and regional authorities as well as non-governmental organisations and other relevant organisations and entities, in protecting and supporting victims and witnesses of all forms of violence covered by the scope of this Convention, including by referring to general and specialist support services as detailed in Articles 20 and 22 of this Convention.

3. Parties shall ensure that measures taken pursuant to this chapter shall:

- be based on a gendered understanding of violence against women and domestic violence and shall focus on the human rights and safety of the victim;
- be based on an integrated approach which takes into account the relationship between victims, perpetrators, children and their wider social environment;
- aim at avoiding secondary victimisation;
- aim at the empowerment and economic independence of women victims of violence;
- allow, where appropriate, for a range of protection and support services to be located on the same premises;
- address the specific needs of vulnerable persons, including child victims, and be made available to them.

4. The provision of services shall not depend on the victim's willingness to press charges or testify against any perpetrator.

5. Parties shall take the appropriate measures to provide consular and other protection and support to their nationals and other victims entitled to such protection in accordance with their obligations under international law.

Article 19 – Information

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims receive adequate and timely information on available support services and legal measures in a language they understand.

Article 20 – General support services

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims have access to services facilitating their recovery from violence. These measures should include, when necessary, services such as legal and psychological counselling, financial assistance, housing, education, training and assistance in finding employment.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims have access to health care and social services and that services are adequately resourced and professionals are trained to assist victims and refer them to the appropriate services.

Article 21 – Assistance in individual/collective complaints

Parties shall ensure that victims have information on and access to applicable regional and international individual/collective complaints mechanisms. Parties shall promote the provision of sensitive and knowledgeable assistance to victims in presenting any such complaints.

Article 22 – Specialist support services

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide or arrange for, in an adequate geographical distribution, immediate, short- and long-term specialist support services to any victim subjected to any of the acts of violence covered by the scope of this Convention.

2. Parties shall provide or arrange for specialist women's support services to all women victims of violence and their children.

Article 23 – Shelters

Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide for the setting-up of appropriate, easily accessible shelters in sufficient numbers to provide safe accommodation for and to reach out pro-actively to victims, especially women and their children.

Article 24 – Telephone helplines

Parties shall take the necessary legislative or other measures to set up state-wide round-the-clock (24/7) telephone helplines free of charge to provide advice to callers, confidentially or with due regard for their anonymity, in relation to all forms of violence covered by the scope of this Convention.

Article 25 – Support for victims of sexual violence

Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide for the setting up of appropriate, easily accessible rape crisis or sexual violence referral centres for victims in sufficient numbers to provide for medical and forensic examination, trauma support and counselling for victims.

Article 26 – Protection and support for child witnesses

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that in the provision of protection and support services to victims, due account is taken of the rights and needs of child witnesses of all forms of violence covered by the scope of this Convention.

2. Measures taken pursuant to this article shall include age-appropriate psychosocial counselling for child witnesses of all forms of violence covered by the scope of this Convention and shall give due regard to the best interests of the child.

Article 27 – Reporting

Parties shall take the necessary measures to encourage any person witness to the commission of acts of violence covered by the scope of this Convention or who has reasonable grounds to believe that such an act may be committed, or that further acts of violence are to be expected, to report this to the competent organisations or authorities.

Article 28 – Reporting by professionals

Parties shall take the necessary measures to ensure that the confidentiality rules imposed by internal law on certain professionals do not constitute an obstacle to the possibility, under appropriate conditions, of their reporting to the competent organisations or authorities if they have reasonable grounds to believe that a serious act of violence covered by the scope of this Convention, has been committed and further serious acts of violence are to be expected.

Chapter V – Substantive law

Article 29 – Civil lawsuits and remedies

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide victims with adequate civil remedies against the perpetrator.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide victims, in accordance with the general principles of international law, with adequate civil remedies against state authorities that have failed in their duty to take the necessary preventive or protective measures within the scope of their powers.

Article 30 – Compensation

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims have the right to claim compensation from perpetrators for any of the offences established in accordance with this Convention.

2. Adequate state compensation shall be awarded to those who have sustained serious bodily injury or impairment of health, to the extent that the damage is not covered

by other sources such as the perpetrator, insurance or state-funded health and social provisions. This does not preclude Parties from claiming regress for compensation awarded from the perpetrator, as long as due regard is paid to the victim's safety.

3. Measures taken pursuant to paragraph 2 shall ensure the granting of compensation within a reasonable time.

Article 31 – Custody, visitation rights and safety

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that, in the determination of custody and visitation rights of children, incidents of violence covered by the scope of this Convention are taken into account.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the exercise of any visitation or custody rights does not jeopardise the rights and safety of the victim or children.

Article 32 – Civil consequences of forced marriages

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that marriages concluded under force may be voidable, annulled or dissolved without undue financial or administrative burden placed on the victim.

Article 33 – Psychological violence

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of seriously impairing a person's psychological integrity through coercion or threats is criminalised.

Article 34 – Stalking

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of repeatedly engaging in threatening conduct directed at another person, causing her or him to fear for her or his safety, is criminalised.

Article 35 – Physical violence

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of committing acts of physical violence against another person is criminalised.

Article 36 – Sexual violence, including rape

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conducts are criminalised:

a. engaging in non-consensual vaginal, anal or oral penetration of a sexual nature of the body of another person with any bodily part or object;

b. engaging in other non-consensual acts of a sexual nature with a person;
c. causing another person to engage in non-consensual acts of a sexual nature with a third person.

2. Consent must be given voluntarily as the result of the person's free will assessed in the context of the surrounding circumstances.

3. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the provisions of paragraph 1 also apply to acts committed against former or current spouses or partners as recognised by internal law.

Article 37 – Forced marriage

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of forcing an adult or a child to enter into a marriage is criminalised.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of luring an adult or a child to the territory of a Party or state other than the one she or he resides in with the purpose of forcing this adult or child to enter into a marriage is criminalised.

Article 38 – Female genital mutilation

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conducts are criminalised:

- a. excising, infibulating or performing any other mutilation to the whole or any part of a woman's labia majora, labia minora or clitoris;
- b. coercing or procuring a woman to undergo any of the acts listed in point a;
- c. inciting, coercing or procuring a girl to undergo any of the acts listed in point a.

Article 39 – Forced abortion and forced sterilisation

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conducts are criminalised:

- a. performing an abortion on a woman without her prior and informed consent;
- b. performing surgery which has the purpose or effect of terminating a woman's capacity to naturally reproduce without her prior and informed consent or understanding of the procedure.

Article 40 – Sexual harassment

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that any form of unwanted verbal, non-verbal or physical conduct of a sexual nature with the purpose or effect of violating the dignity of a person, in particular when creating an intimidating, hostile, degrading, humiliating or offensive environment, is subject to criminal or other legal sanction.

Article 41 – Aiding or abetting and attempt

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to establish as an offence, when committed intentionally, aiding or abetting the commission of the offences established in accordance with Articles 33, 34, 35, 36, 37, 38.a, and 39 of this Convention.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to establish as offences, when committed intentionally, attempts to commit the offences established in accordance with Articles 35, 36, 37, 38.a and 39 of this Convention.

Article 42 – Unacceptable justifications for crimes, including crimes committed in the name of so-called “honour”

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that, in criminal proceedings initiated following the commission of any of the acts of violence covered by the scope of this Convention, culture, custom, religion, tradition or so-called “honour” shall not be regarded as justification for such acts. This covers, in particular, claims that the victim has transgressed cultural, religious, social or traditional norms or customs of appropriate behaviour.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that incitement by any person of a child to commit any of the acts referred to in paragraph 1 shall not diminish the criminal liability of that person for the acts committed.

Article 43 – Application of criminal offences

The offences established in accordance with this Convention shall apply irrespective of the nature of the relationship between victim and perpetrator.

Article 44 – Jurisdiction

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention, when the offence is committed:

- a. in their territory; or
- b. on board a ship flying their flag; or
- c. on board an aircraft registered under their laws; or
- d. by one of their nationals; or
- e. by a person who has her or his habitual residence in their territory.

2. Parties shall endeavour to take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention where the offence is committed against one of their nationals or a person who has her or his habitual residence in their territory.

3. For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 36, 37, 38 and 39 of this Convention, Parties shall take the necessary legislative or other

measures to ensure that their jurisdiction is not subordinated to the condition that the acts are criminalised in the territory where they were committed.

4. For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 36, 37, 38 and 39 of this Convention, Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that their jurisdiction as regards points d and e of paragraph 1 is not subordinated to the condition that the prosecution can only be initiated following the reporting by the victim of the offence or the laying of information by the state of the place where the offence was committed.

5. Parties shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over the offences established in accordance with this Convention, in cases where an alleged perpetrator is present on their territory and they do not extradite her or him to another Party, solely on the basis of her or his nationality.

6. When more than one Party claims jurisdiction over an alleged offence established in accordance with this Convention, the Parties involved shall, where appropriate, consult each other with a view to determining the most appropriate jurisdiction for prosecution.

7. Without prejudice to the general rules of international law, this Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised by a Party in accordance with its internal law.

Article 45 – Sanctions and measures

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the offences established in accordance with this Convention are punishable by effective, proportionate and dissuasive sanctions, taking into account their seriousness. These sanctions shall include, where appropriate, sentences involving the deprivation of liberty which can give rise to extradition.

2. Parties may adopt other measures in relation to perpetrators, such as:

- monitoring or supervision of convicted persons;
- withdrawal of parental rights, if the best interests of the child, which may include the safety of the victim, cannot be guaranteed in any other way.

Article 46 – Aggravating circumstances

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following circumstances, insofar as they do not already form part of the constituent elements of the offence, may, in conformity with the relevant provisions of internal law, be taken into consideration as aggravating circumstances in the determination of the sentence in relation to the offences established in accordance with this Convention:

- a. the offence was committed against a former or current spouse or partner as recognised by internal law, by a member of the family, a person cohabiting with the victim or a person having abused her or his authority;
- b. the offence, or related offences, were committed repeatedly;
- c. the offence was committed against a person made vulnerable by particular circumstances;
- d. the offence was committed against or in the presence of a child;

- e. the offence was committed by two or more people acting together;
- f. the offence was preceded or accompanied by extreme levels of violence;
- g. the offence was committed with the use or threat of a weapon;
- h. the offence resulted in severe physical or psychological harm for the victim;
- i. the perpetrator had previously been convicted of offences of a similar nature.

Article 47 – Sentences passed by another Party

Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide for the possibility of taking into account final sentences passed by another Party in relation to the offences established in accordance with this Convention when determining the sentence.

Article 48 – Prohibition of mandatory alternative dispute resolution processes or sentencing

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to prohibit mandatory alternative dispute resolution processes, including mediation and conciliation, in relation to all forms of violence covered by the scope of this Convention.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that if the payment of a fine is ordered, due account shall be taken of the ability of the perpetrator to assume his or her financial obligations towards the victim.

Chapter VI – Investigation, prosecution, procedural law and protective measures

Article 49 – General obligations

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that investigations and judicial proceedings in relation to all forms of violence covered by the scope of this Convention are carried out without undue delay while taking into consideration the rights of the victim during all stages of the criminal proceedings.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures, in conformity with the fundamental principles of human rights and having regard to the gendered understanding of violence, to ensure the effective investigation and prosecution of offences established in accordance with this Convention.

Article 50 – Immediate response, prevention and protection

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the responsible law enforcement agencies respond to all forms of violence covered by the scope of this Convention promptly and appropriately by offering adequate and immediate protection to victims.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the responsible law enforcement agencies engage promptly and appropriately in the prevention and protection against all forms of violence covered by the scope of this Convention, including the employment of preventive operational measures and the collection of evidence.

Article 51 – Risk assessment and risk management

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that an assessment of the lethality risk, the seriousness of the situation and the risk of repeated violence is carried out by all relevant authorities in order to manage the risk and if necessary to provide co-ordinated safety and support.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the assessment referred to in paragraph 1 duly takes into account, at all stages of the investigation and application of protective measures, the fact that perpetrators of acts of violence covered by the scope of this Convention possess or have access to firearms.

Article 52 – Emergency barring orders

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the competent authorities are granted the power to order, in situations of immediate danger, a perpetrator of domestic violence to vacate the residence of the victim or person at risk for a sufficient period of time and to prohibit the perpetrator from entering the residence of or contacting the victim or person at risk. Measures taken pursuant to this article shall give priority to the safety of victims or persons at risk.

Article 53 – Restraining or protection orders

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that appropriate restraining or protection orders are available to victims of all forms of violence covered by the scope of this Convention.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the restraining or protection orders referred to in paragraph 1 are:

- available for immediate protection and without undue financial or administrative burdens placed on the victim;
- issued for a specified period or until modified or discharged;
- where necessary, issued on an ex parte basis which has immediate effect;
- available irrespective of, or in addition to, other legal proceedings;
- allowed to be introduced in subsequent legal proceedings.

3. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that breaches of restraining or protection orders issued pursuant to paragraph 1 shall be subject to effective, proportionate and dissuasive criminal or other legal sanctions.

Article 54 – Investigations and evidence

Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that, in any civil or criminal proceedings, evidence relating to the sexual history and conduct of the victim shall be permitted only when it is relevant and necessary.

Article 55 – Ex parte and ex officio proceedings

1. Parties shall ensure that investigations into or prosecution of offences established in accordance with Articles 35, 36, 37, 38 and 39 of this Convention shall not be wholly dependant upon a report or complaint filed by a victim if the offence was committed in whole or in part on its territory, and that the proceedings may continue even if the victim withdraws her or his statement or complaint.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure, in accordance with the conditions provided for by their internal law, the possibility for governmental and non-governmental organisations and domestic violence counsellors to assist and/or support victims, at their request, during investigations and judicial proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention.

Article 56 – Measures of protection

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to protect the rights and interests of victims, including their special needs as witnesses, at all stages of investigations and judicial proceedings, in particular by:

a. providing for their protection, as well as that of their families and witnesses, from intimidation, retaliation and repeat victimisation;

b. ensuring that victims are informed, at least in cases where the victims and the family might be in danger, when the perpetrator escapes or is released temporarily or definitively ;

c. informing them, under the conditions provided for by internal law, of their rights and the services at their disposal and the follow-up given to their complaint, the charges, the general progress of the investigation or proceedings, and their role therein, as well as the outcome of their case;

d. enabling victims, in a manner consistent with the procedural rules of internal law, to be heard, to supply evidence and have their views, needs and concerns presented, directly or through an intermediary, and considered;

e. providing victims with appropriate support services so that their rights and interests are duly presented and taken into account;

f. ensuring that measures may be adopted to protect the privacy and the image of the victim;

g. ensuring that contact between victims and perpetrators within court and law enforcement agency premises is avoided where possible;

h. providing victims with independent and competent interpreters when victims are parties to proceedings or when they are supplying evidence;

i. enabling victims to testify, according to the rules provided by their internal law, in the courtroom without being present or at least without the presence of the alleged perpetrator, notably through the use of appropriate communication technologies, where available.

2. A child victim and child witness of violence against women and domestic violence shall be afforded, where appropriate, special protection measures taking into account the best interests of the child.

Article 57 – Legal aid

Parties shall provide for the right to legal assistance and to free legal aid for victims under the conditions provided by their internal law.

Article 58 – Statute of limitation

Parties shall take the necessary legislative and other measures to ensure that the statute of limitation for initiating any legal proceedings with regard to the offences established in accordance with Articles 36, 37, 38 and 39 of this Convention, shall continue for a period of time that is sufficient and commensurate with the gravity of the offence in question, to allow for the efficient initiation of proceedings after the victim has reached the age of majority.

Chapter VII – Migration and asylum

Article 59 – Residence status

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims whose residence status depends on that of the spouse or partner as recognised by internal law, in the event of the dissolution of the marriage or the relationship, are granted in the event of particularly difficult circumstances, upon application, an autonomous residence permit irrespective of the duration of the marriage or the relationship. The conditions relating to the granting and duration of the autonomous residence permit are established by internal law.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims may obtain the suspension of expulsion proceedings initiated in relation to a residence status dependent on that of the spouse or partner as recognised by internal law to enable them to apply for an autonomous residence permit.

3. Parties shall issue a renewable residence permit to victims in one of the two following situations, or in both:

a. where the competent authority considers that their stay is necessary owing to their personal situation;

b. where the competent authority considers that their stay is necessary for the purpose of their co-operation with the competent authorities in investigation or criminal proceedings.

4. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims of forced marriage brought into another country for the purpose of the marriage and who, as a result, have lost their residence status in the country where they habitually reside, may regain this status.

Article 60 – Gender-based asylum claims

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that gender-based violence against women may be recognised as a form of persecution within the meaning of Article 1, A (2), of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and as a form of serious harm giving rise to complementary/subsidiary protection.

2. Parties shall ensure that a gender-sensitive interpretation is given to each of the Convention grounds and that where it is established that the persecution feared is for one or more of these grounds, applicants shall be granted refugee status according to the applicable relevant instruments.

3. Parties shall take the necessary legislative or other measures to develop gender-sensitive reception procedures and support services for asylum-seekers as well as gender guidelines and gender-sensitive asylum procedures, including refugee status determination and application for international protection.

Article 61 – Non-refoulement

1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to respect the principle of non-refoulement in accordance with existing obligations under international law.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims of violence against women who are in need of protection, regardless of their status or residence, shall not be returned under any circumstances to any country where their life would be at risk or where they might be subjected to torture or inhuman or degrading treatment or punishment.

Chapter VIII – International co-operation

Article 62 – General principles

1. Parties shall co-operate with each other, in accordance with the provisions of this Convention, and through the application of relevant international and regional instruments on co-operation in civil and criminal matters, arrangements agreed on the basis of uniform or reciprocal legislation and internal laws, to the widest extent possible, for the purpose of:

a. preventing, combating and prosecuting all forms of violence covered by the scope of this Convention;

b. protecting and providing assistance to victims;

c. investigations or proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention;

d. enforcing relevant civil and criminal judgments issued by the judicial authorities of Parties, including protection orders.

2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims of an offence established in accordance with this Convention and committed in the territory of a Party other than the one where they reside may make a complaint before the competent authorities of their state of residence.

3. If a Party that makes mutual legal assistance in criminal matters, extradition or enforcement of civil or criminal judgments imposed by another Party to this Convention conditional on the existence of a treaty receives a request for such legal co-operation from a Party with which it has not concluded such a treaty, it may consider this Convention to be the legal basis for mutual legal assistance in criminal matters, extradition or enforcement of civil or criminal judgments imposed by the other Party in respect of the offences established in accordance with this Convention.

4. Parties shall endeavour to integrate, where appropriate, the prevention and the fight against violence against women and domestic violence in assistance programmes for development provided for the benefit of third states, including by entering into bilateral and multilateral agreements with third states with a view to facilitating the protection of victims in accordance with Article 18, paragraph 5.

Article 63 – Measures relating to persons at risk

When a Party, on the basis of the information at its disposal, has reasonable grounds to believe that a person is at immediate risk of being subjected to any of the acts of violence referred to in Articles 36, 37, 38 and 39 of this Convention on the territory of another Party, the Party that has the information is encouraged to transmit it without delay to the latter for the purpose of ensuring that appropriate protection measures are taken. Where applicable, this information shall include details on existing protection provisions for the benefit of the person at risk.

Article 64 – Information

1. The requested Party shall promptly inform the requesting Party of the final result of the action taken under this chapter. The requested Party shall also promptly inform the requesting Party of any circumstances which render impossible the carrying out of the action sought or are likely to delay it significantly.

2. A Party may, within the limits of its internal law, without prior request, forward to another Party information obtained within the framework of its own investigations when it considers that the disclosure of such information might assist the receiving Party in preventing criminal offences established in accordance with this Convention or in initiating or carrying out investigations or proceedings concerning such criminal offences or that it might lead to a request for co-operation by that Party under this chapter.

3. A Party receiving any information in accordance with paragraph 2 shall submit such information to its competent authorities in order that proceedings may be taken if they are considered appropriate, or that this information may be taken into account in relevant civil and criminal proceedings.

Article 65 – Data Protection

Personal data shall be stored and used pursuant to the obligations undertaken by the Parties under the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (ETS No. 108).

Chapter IX – Monitoring mechanism

Article 66 – Group of experts on action against violence against women and domestic violence

1. The Group of experts on action against violence against women and domestic violence (hereinafter referred to as “GREVIO”) shall monitor the implementation of this Convention by the Parties.

2. GREVIO shall be composed of a minimum of 10 members and a maximum of 15 members, taking into account a gender and geographical balance, as well as multidisciplinary expertise. Its members shall be elected by the Committee of the Parties from among candidates nominated by the Parties for a term of office of four years, renewable once, and chosen from among nationals of the Parties.

3. The initial election of 10 members shall be held within a period of one year following the entry into force of this Convention. The election of five additional members shall be held following the 25th ratification or accession.

4. The election of the members of GREVIO shall be based on the following principles:

a. they shall be chosen according to a transparent procedure from among persons of high moral character, known for their recognised competence in the fields of human rights, gender equality, violence against women and domestic violence, or assistance to and protection of victims, or having demonstrated professional experience in the areas covered by this Convention;

b. no two members of GREVIO may be nationals of the same state;

c. they should represent the main legal systems;

d. they should represent relevant actors and agencies in the field of violence against women and domestic violence;

e. they shall sit in their individual capacity and shall be independent and impartial in the exercise of their functions, and shall be available to carry out their duties in an effective manner.

5. The election procedure of the members of GREVIO shall be determined by the Committee of Ministers of the Council of Europe, after consulting with and obtaining the unanimous consent of the Parties, within a period of six months following the entry into force of this Convention.

6. GREVIO shall adopt its own rules of procedure.

7. Members of GREVIO, and other members of delegations carrying out the country visits as set forth in Article 68, paragraphs 9 and 14, shall enjoy the privileges and immunities established in the appendix to this Convention.

Article 67 – Committee of the Parties

1. The Committee of the Parties shall be composed of the representatives of the Parties to the Convention.

2. The Committee of the Parties shall be convened by the Secretary General of the Council of Europe. Its first meeting shall be held within a period of one year following the entry into force of this Convention in order to elect the members of GREVIO. It shall subsequently meet whenever one third of the Parties, the President of the Committee of the Parties or the Secretary General so requests.

3. The Committee of the Parties shall adopt its own rules of procedure.

Article 68 – Procedure

1. Parties shall submit to the Secretary General of the Council of Europe, based on a questionnaire prepared by GREVIO, a report on legislative and other measures giving effect to the provisions of this Convention, for consideration by GREVIO.

2. GREVIO shall consider the report submitted in accordance with paragraph 1 with the representatives of the Party concerned.

3. Subsequent evaluation procedures shall be divided into rounds, the length of which is determined by GREVIO. At the beginning of each round GREVIO shall select the specific provisions on which the evaluation procedure shall be based and send out a questionnaire.

4. GREVIO shall define the appropriate means to carry out this monitoring procedure. It may in particular adopt a questionnaire for each evaluation round, which shall serve as a basis for the evaluation procedure of the implementation by the Parties. This questionnaire shall be addressed to all Parties. Parties shall respond to this questionnaire, as well as to any other request of information from GREVIO.

5. GREVIO may receive information on the implementation of the Convention from non-governmental organisations and civil society, as well as from national institutions for the protection of human rights.

6. GREVIO shall take due consideration of the existing information available from other regional and international instruments and bodies in areas falling within the scope of this Convention.

7. When adopting a questionnaire for each evaluation round, GREVIO shall take due consideration of the existing data collection and research in the Parties as referred to in Article 11 of this Convention.

8. GREVIO may receive information on the implementation of the Convention from the Council of Europe Commissioner for Human Rights, the Parliamentary Assembly and relevant specialised bodies of the Council of Europe, as well as those established under other international instruments. Complaints presented to these bodies and their outcome will be made available to GREVIO.

9. GREVIO may subsidiarily organise, in co-operation with the national authorities and with the assistance of independent national experts, country visits, if the information gained is insufficient or in cases provided for in paragraph 14. During these visits, GREVIO may be assisted by specialists in specific fields.

10. GREVIO shall prepare a draft report containing its analysis concerning the implementation of the provisions on which the evaluation is based, as well as its suggestions and proposals concerning the way in which the Party concerned may deal with the problems which have been identified. The draft report shall be transmitted for comments to the Party which undergoes the evaluation. Its comments shall be taken into account by GREVIO when adopting its report.

11. On the basis of all the information received and the comments by the Parties, GREVIO shall adopt its report and conclusions concerning the measures taken by the Party concerned to implement the provisions of this Convention. This report and the conclusions shall be sent to the Party concerned and to the Committee of the Parties. The report and conclusions of GREVIO shall be made public as from their adoption, together with eventual comments by the Party concerned.

12. Without prejudice to the procedure of paragraphs 1 to 8, the Committee of the Parties may adopt, on the basis of the report and conclusions of GREVIO, recommendations addressed to this Party (a) concerning the measures to be taken to implement the conclusions of GREVIO, if necessary setting a date for submitting information on their implementation, and (b) aiming at promoting co-operation with that Party for the proper implementation of this Convention.

13. If GREVIO receives reliable information indicating a situation where problems require immediate attention to prevent or limit the scale or number of serious violations of the Convention, it may request the urgent submission of a special report concerning measures taken to prevent a serious, massive or persistent pattern of violence against women.

14. Taking into account the information submitted by the Party concerned, as well as any other reliable information available to it, GREVIO may designate one or more of its members to conduct an inquiry and to report urgently to GREVIO. Where warranted and with the consent of the Party, the inquiry may include a visit to its territory.

15. After examining the findings of the inquiry referred to in paragraph 14, GREVIO shall transmit these findings to the Party concerned and, where appropriate, to the Committee of the Parties and the Committee of Ministers of the Council of Europe together with any comments and recommendations.

Article 69 – General recommendations

GREVIO may adopt, where appropriate, general recommendations on the implementation of this Convention.

Article 70 – Parliamentary involvement in monitoring

1. National parliaments shall be invited to participate in the monitoring of the measures taken for the implementation of this Convention.

2. Parties shall submit the reports of GREVIO to their national parliaments.

3. The Parliamentary Assembly of the Council of Europe shall be invited to regularly take stock of the implementation of this Convention.

Chapter X – Relationship with other international instruments

Article 71 – Relationship with other international instruments

1. This Convention shall not affect obligations arising from other international instruments to which Parties to this Convention are Parties or shall become Parties and which contain provisions on matters governed by this Convention.

2. The Parties to this Convention may conclude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it.

Chapter XI – Amendments to the Convention

Article 72 – Amendments

1. Any proposal for an amendment to this Convention presented by a Party shall be communicated to the Secretary General of the Council of Europe and forwarded by her or him to the member states of the Council of Europe, any signatory, any Party, the European Union, any state invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 75, and any state invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 76.

2. The Committee of Ministers of the Council of Europe shall consider the proposed amendment and, after having consulted the Parties to this Convention that are not members of the Council of Europe, may adopt the amendment by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe.

3. The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 2 shall be forwarded to the Parties for acceptance.

4. Any amendment adopted in accordance with paragraph 2 shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which all Parties have informed the Secretary General of their acceptance.

Chapter XII – Final clauses

Article 73 – Effects of this Convention

The provisions of this Convention shall not prejudice the provisions of internal law and binding international instruments which are already in force or may come into force, under which more favourable rights are or would be accorded to persons in preventing and combating violence against women and domestic violence.

Article 74 – Dispute settlement

1. The Parties to any dispute which may arise concerning the application or interpretation of the provisions of this Convention shall first seek to resolve it by means of negotiation, conciliation, arbitration or by any other methods of peaceful settlement accepted by mutual agreement between them.

2. The Committee of Ministers of the Council of Europe may establish procedures of settlement to be available for use by the Parties in dispute if they should so agree.

Article 75 – Signature and entry into force

1. This Convention shall be open for signature by the member states of the Council of Europe, the non-member states which have participated in its elaboration and the European Union.

2. This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

3. This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which 10 signatories, including at least eight member states of the Council of Europe, have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of paragraph 2.

4. In respect of any state referred to in paragraph 1 or the European Union, which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 76 – Accession to the Convention

1. After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, after consultation of the Parties to this Convention and obtaining their unanimous consent, invite any non-member state of the Council of Europe, which has not participated in the elaboration of the Convention, to accede to this Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe, and by unanimous vote of the representatives of the Parties entitled to sit on the Committee of Ministers.

2. In respect of any acceding state, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 77 – Territorial application

1. Any state or the European Union may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2. Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 78 – Reservations

1. No reservation may be made in respect of any provision of this Convention, with the exceptions provided for in paragraphs 2 and 3.

2. Any state or the European Union may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply or to apply only in specific cases or conditions the provisions laid down in:

- Article 30, paragraph 2;
- Article 44, paragraphs 1.e, 3 and 4;
- Article 55, paragraph 1 in respect of Article 35 regarding minor offences;
- Article 58 in respect of Articles 37, 38 and 39;
- Article 59.

3. Any state or the European Union may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right to provide for non-criminal sanctions, instead of criminal sanctions, for the behaviours referred to in Articles 33 and 34.

4. Any Party may wholly or partly withdraw a reservation by means of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe. This declaration shall become effective as from its date of receipt by the Secretary General.

Article 79 – Validity and review of reservations

1. Reservations referred to in Article 78, paragraphs 2 and 3, shall be valid for a period of five years from the day of the entry into force of this Convention in respect of the Party concerned. However, such reservations may be renewed for periods of the same duration.

2. Eighteen months before the date of expiry of the reservation, the Secretariat General of the Council of Europe shall give notice of that expiry to the Party concerned. No later than three months before the expiry, the Party shall notify the Secretary General that it is upholding, amending or withdrawing its reservation. In the absence of a notification by the Party concerned, the Secretariat General shall inform that Party that its reservation is considered to have been extended automatically for a period of six months. Failure by the Party concerned to notify its intention to uphold or modify its reservation before the expiry of that period shall cause the reservation to lapse.

3. If a Party makes a reservation in conformity with Article 78, paragraphs 2 and 3, it shall provide, before its renewal or upon request, an explanation to GREVIO, on the grounds justifying its continuance.

Article 80 – Denunciation

1. Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 81 – Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member states of the Council of Europe, the non-member states which have participated in its elaboration, any signatory, any Party, the European Union, and any state invited to accede to this Convention of:

- a. any signature;
- b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c. any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 75 and 76;
- d. any amendment adopted in accordance with Article 72 and the date on which such an amendment enters into force;
- e. any reservation and withdrawal of reservation made in pursuance of Article 78;
- f. any denunciation made in pursuance of the provisions of Article 80;
- g. any other act, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Istanbul, this 11.may 2011.jear, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member state of the Council of Europe, to the non-member states which have participated in the elaboration of this Convention, to the European Union and to any state invited to accede to this Convention.

Appendix – Privileges and immunities (Article 66)

1. This appendix shall apply to the members of GREVIO mentioned in Article 66 of the Convention, as well as to other members of the country visit delegations. For the purpose of this appendix, the term “other members of the country visit delegations” shall include the independent national experts and the specialists mentioned in Article 68, paragraph 9, of the Convention, staff members of the Council of Europe and interpreters employed by the Council of Europe accompanying GREVIO during its country visits.

2. The members of GREVIO and the other members of the country visit delegations shall, while exercising their functions relating to the preparation and the carrying out of country visits, as well as the follow-up thereto, and travelling in connection with those functions, enjoy the following privileges and immunities:

a. immunity from personal arrest or detention and from seizure of their personal baggage, and immunity from legal process of every kind in respect of words spoken or written and all acts performed by them in their official capacity;

b. exemption from any restrictions on their freedom of movement on exit from and return to their country of residence, and entry into and exit from the country in which they exercise their functions, and from alien registration in the country which they are visiting or through which they are passing in the exercise of their functions.

3. In the course of journeys undertaken in the exercise of their functions, the members of GREVIO and the other members of the country visit delegations shall, in the matter of customs and exchange control, be accorded the same facilities as those accorded to representatives of foreign governments on temporary official duty.

4. The documents relating to the evaluation of the implementation of the Convention carried by members of GREVIO and other members of the country visit delegations shall be inviolable insofar as they concern the activity of GREVIO. No stoppage or censorship shall be applied to the official correspondence of GREVIO or to official communications of members of GREVIO and other members of the country visit delegations.

5. In order to secure for the members of GREVIO and the other members of the country visit delegations complete freedom of speech and complete independence in the discharge of their duties, the immunity from legal process in respect of words spoken or written and all acts done by them in discharging their duties shall continue to be accorded, notwithstanding that the persons concerned are no longer engaged in the discharge of such duties.

6. Privileges and immunities are granted to the persons mentioned in paragraph 1 of this appendix in order to safeguard the independent exercise of their functions in the interests of GREVIO and not for their personal benefit. The waiver of immunities of the persons mentioned in paragraph 1 of this appendix shall be made by the Secretary General of the Council of Europe in any case where, in his or her opinion, the immunity would impede the course of justice and where it can be waived without prejudice to the interests of GREVIO.

Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici

Preambula

Države članice Savjeta Evrope i druge potpisnice ovog dokumenta,

Pozivajući se na Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (ETS br. 5, 1950) i njenih protokola, Evropsku socijalnu povelju (ETS br. 35, 1961, revidirano 1996, ETS br. 163), Konvenciju Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (ETS br. 197, 2005) i Konvenciju Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (ETS No. 201, 2007);

Pozivajući se na sljedeće preporuke Savjeta ministara državama članicama Savjeta Evrope: Preporuku Rec (2002)5 o zaštiti žena od nasilja, Preporuku CM/Rec (2007)17 o standardima i mehanizmima rodne ravnopravnosti, Preporuku CM/Rec (2010)10 o ulogama žena i muškaraca u prevenciji i razrješavanju konflikta i izgradnji mira, i na druge relevantne preporuke;

Uzimajući u obzir sve veći obim sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava koji postavlja značajne standarde u oblasti nasilja nad ženama;

Imajući u vidu Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966), Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966), Konvenciju Ujedinjenih nacija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW, 1979) i Opcioni protokol Konvencije (1999), kao i Opštu preporuku br. 19 Komiteta za eliminisanje svih oblika diskriminacije žena (Komiteta CEDAW) o nasilju nad ženama, Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta (1989) i Opcioni protokoli Konvencije (2000) i Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom (2006);

Imajući u vidu Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda (2002);

Pozivajući se na osnovne principe međunarodnog humanitarnog prava, a posebno na Ženevsku Konvenciju (IV) koja se odnosi na zaštitu civila u vrijeme rata (1949) i dodatne protokole I i II (1977) te Konvencije;

Osuđujući sve vidove nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

Prepoznajući da je postizanje de jure i de facto jednakosti između žena i muškaraca ključni element u sprječavanju nasilja nad ženama;

Prepoznajući da je nasilje nad ženama manifestacija istorijski nejednakih odnosa moći između žena i muškaraca, koji su doveli do dominacije i muške diskriminacije nad ženama, kao i do sprečavanja napredovanja žena u punoj mjeri;

Prepoznajući strukturnu prirodu nasilja nad ženama kao rodno zasnovano nasilje, kao i da je nasilje nad ženama jedan od ključnih društvenih mehanizama kojima se žene primoravaju da budu u podređenom položaju u odnosu na muškarce;

Prepoznajući, uz ozbiljnu zabrinutost, da su žene i djevojčice često izložene ozbiljnim oblicima nasilja poput nasilja u porodici, seksualnog uznemiravanja, silovanja, prinudnog braka, krivičnih djela počinjenih u ime takozvane „časti“ i genitalnog sakaćenja, koji predstavljaju ozbiljno kršenje ljudskih prava žena i djevojčica i glavnu prepreku ostvarivanju jednakosti između žena i muškaraca;

Prepoznajući da kršenje ljudskih prava tokom oružanih sukoba koji pogađaju civilno stanovništvo, posebno žene, u vidu raširenog ili sistematskog silovanja i seksualnog nasilja, kao i potencijalno povećanje rodno zasnovanog nasilja tokom i nakon sukoba;

Prepoznajući da su žene i djevojčice izložene većem riziku od rodno zasnovanog nasilja od muškaraca;

Prepoznajući da nasilje u porodici pogađa žene neravnomjerno, a da muškarci takođe mogu biti žrtve nasilja u porodici;

Prepoznajući da su djeca žrtve nasilja u porodici, kao i svjedoci nasilja u porodici;

Nastojeći da se iskorijeni nasilje nad ženama i nasilje u porodici u Evropi,

Saglasile su se o sljedećem:

I. CILJEVI, DEFINICIJE, PRINCIP JEDNAKOSTI I NEDISKRIMINACIJE, OPŠTE OBAVEZE

Ciljevi Konvencije

Član 1

1. Ciljevi ove Konvencije su:

a. zaštita žena od svih vidova nasilja i sprječavanje, procesuiranje i eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

b. doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije nad ženama i promovisanje suštinske jednakosti između žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena;

v. izrada sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

g. unapređenje međunarodne saradnje u pogledu eliminisanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

d. pružanje podrške i pomoći organizacijama i organima unutrašnjih poslova u djelotvornoj saradnji da bi se usvojio obuhvatni pristup eliminisanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

2. Da bi se obezbijedila djelotvorna primjena odredbi Konvencije, u okviru ove Konvencije određen je mehanizam za praćenje.

Oblast primjene Konvencije

Član 2

1. Konvencija se odnosi na sve vidove nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici, koje žene pogađa nesrazmjerno u odnosu na muškarce.

2. Preporučuje se članicama da primjenjuju ovu Konvenciju na sve žrtve nasilja u porodici. Članice treba da poklone posebnu pažnju ženama koje su žrtve rodno zasnovanog nasilja prilikom primjene odredbi ove Konvencije.

3. Ova Konvencija primjenjuje se u doba mira kao i u situacijama oružanog sukoba.

Definicije

Član 3

U svrhu ove Konvencije:

a. „nasilje nad ženama“ označava kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama i predstavlja sva djela rodno zasnovanog nasilja koja dovode ili mogu da dovedu do fizičke, seksualne, psihičke ili ekonomske povrede ili patnje za žene, obuhvatajući i prijetnje takvim djelima, prinudu ili arbitrarno lišavanje slobode, bilo u javnosti ili u privatnom životu;

b. „nasilje u porodici“ označava svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja do kojeg dođe u porodici ili domaćinstvu odnosno između bivših ili sadašnjih supružnika odnosno partnera, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom;

v. „rod“ označava društveno određene uloge, ponašanja, aktivnosti i attribute koje dato društvo smatra prikladnim za žene i muškarce;

g. „rodno zasnovano nasilje nad ženama“ označava nasilje koje je usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno ono koje nesrazmjerno utiče na žene;

d. „žrtva“ označava svako fizičko lice koje je izloženo ophođenju opisanom pod tačkama a i b;

đ. pojam „žena“ uključuje i djevojke ispod 18 godina starosti.

Osnovna prava, princip je jednakosti i nediskriminacije

Član 4

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere za unapređenje i zaštitu prava svakoga, posebno žena, da živi slobodno od nasilja kako u javnoj tako i u privatnoj sferi.

2. Članice će osuditi sve oblike diskriminacije nad ženama, i bez odgađanja preduzeti neophodne zakonodavne i druge mjere za sprječavanje diskriminacije, a posebno:

- uključivanjem u ustav države odnosno druge odgovarajuće zakone princip jednakosti između žena i muškaraca i obezbjeđivanjem praktičnog ostvarivanja ovog principa;

- zabranom diskriminacije nad ženama, uključujući korišćenje sankcija, prema potrebi;

- ukidanjem zakona i praksi koje diskriminišu žene.

3. Članice će obezbijediti primjenu odredbi ove Konvencije, posebno mjera zaštite prava žrtava, bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što je pol, rod, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili neko drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, seksualno opredjeljenje, rodni identitet, uzrast, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanje, status migranta ili izbjeglice, ili neki drugi status.

4. Posebne mjere neophodne za sprečavanje i zaštitu žena od rodno zasnovanog nasilja ne smatraju se diskriminacijom u smislu ove Konvencije.

Obaveze država i dužna pažnja

Član 5

1. Članice će se uzdržati od učešća u bilo kakvom činu nasilja nad ženama i obezbijediti da državni organi, zvaničnici, službenici, ustanove i drugi akteri koji nastupaju u ime države postupaju u skladu sa ovom obavezom.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere da sa dužnom pažnjom spriječe, istraže, kazne i obezbijede reparaciju za djela nasilja obuhvaćena ovom Konvencijom koja učine nedržavni akteri.

Rodno osjetljive politike

Član 6

Članice će raditi na integrisanju pitanja roda tokom primjene i procjene uticaja odredbi ove Konvencije i na promociji i djelotvornoj primjeni politika jednakosti između žena i muškaraca i osnaživanja žena.

II. INTEGRISANJE POLITIKA I PRIKUPLJANJE PODATAKA

Sveobuhvatne i koordinisane politike

Član 7

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere za usvajanje i primjenu djelotvornih, sveobuhvatnih i koordinisanih državnih politika koje obuhvataju sve relevantne mjere za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom i nude holistički odgovor na nasilje nad ženama.

2. Članice će obezbijediti da politike koje se navode u stavu 1 stave prava žrtve u središte svih mjera i da se primjenjuju kroz djelotvornu saradnju svih nadležnih organa, institucija i organizacija.

3. Mjere koje se preduzimaju u skladu sa ovim članom uključice, prema potrebi, sve nadležne aktere, kao što su državni organi, nacionalne, regionalne i lokalne skupštine i uprave, državne institucije za zaštitu ljudskih prava i organizacije civilnog društva.

Finansijska sredstva

Član 8

Članice će odvojiti odgovarajuća finansijska sredstva i ljudske resurse za adekvatno sprovođenje integrisanih politika, mjera i programa za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom, uključujući i one koje sprovode nevladine organizacije i civilno društvo.

Nevladine organizacije i civilno društvo

Član 9

Članice će prepoznati, podsticati i podržavati, na svim nivoima, rad nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva u borbi protiv nasilja nad ženama i uspostaviti djelotvornu saradnju sa ovim organizacijama.

Koordinaciono tijelo

Član 10

1. Članice će odrediti ili uspostaviti jedno ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom. Ova tijela će koordinisano prikupljati podatke u skladu sa članom 11, vršiti analizu i objavljivati rezultate.

2. Članice će obezbijediti da određena odnosno uspostavljena tijela u skladu sa ovim članom dobiju opšte podatke o mjerama preduzetim u skladu sa glavom VIII.

3. Članice će obezbijediti da određena odnosno uspostavljena tijela u skladu sa ovim članom imaju kapacitet za neposrednu komunikaciju i održavanje veza sa odgovarajućim tijelima drugih članica.

Prikupljanje podataka i istraživanje

Član 11

1. U svrhu primjene ove Konvencije, članice će preduzimati sljedeće:

a. prikupljati relevantne statističke podatke u redovnim vremenskim razmacima o slučajevima svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom;

b. podržavati istraživanja na terenu svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom radi proučavanja osnovnih uzroka i posljedica, učestalosti i stope osuda, kao i efikasnosti mjera koje se preduzimaju u primjeni ove Konvencije.

2. Članice će nastojati da sprovedu ankete među stanovništvom u redovnim vremenskim razmacima radi procjene prevalencije i trendova svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

3. Članice će grupi eksperata, koja se pominje u članu 66 ove Konvencije, dati prikupljene podatke u skladu sa ovim članom kako bi se stimulisala međunarodna saradnja i omogućilo međunarodno upoređivanje (benchmarking).

4. Članice će obezbijediti da prikupljeni podaci u skladu sa ovim članom budu dostupni javnosti.

III. PREVENCIJA

Opšte obaveze

Član 12

1. Članice će preduzeti neophodne mjere za promovisanje promjena u društvenim i kulturnim obrascima ponašanja žena i muškaraca kako bi se iskorijenile predrasude, običaji, tradicije i druge prakse koje se zasnivaju na ideji inferiornosti žena odnosno na stereotipnim ulogama žena i muškaraca.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne i druge mjere za prevenciju svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom svakog fizičkog odnosno pravnog lica.

3. Sve mjere preduzete u skladu s ovim poglavljem obuhvataju i odgovaraju na specifične potrebe osoba ugroženih određenim okolnostima, a u njihovom središtu nalaze se ljudska prava svih žrtava.

4. Članice će preduzeti sve neophodne mjere za podsticanje svih članova društva, posebno muškaraca i dječaka, da aktivno doprinesu sprečavanju svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

5. Članice će obezbijediti da se kultura, običaji, religija, tradicija ili takozvana „čast“ ne smatraju opravdanjem za bilo koje djelo nasilja obuhvaćeno Konvencijom.

6. Članice će preduzeti sve neophodne mjere za promovisanje programa i aktivnosti za osnaživanje žena.

Podizanje svijesti

Član 13

1. Članice će promovisati odnosno sprovoditi, redovno i na svim nivoima, kampanje ili programe podizanja svijesti, uključujući i saradnju sa državnim institucijama za ljudska prava i tijelima za rodnu ravnopravnost, civilnim društvom i nevladinim, posebno ženskim, organizacijama, prema potrebi, a u cilju podizanja svijesti i razumijevanja šire javnosti različitih manifestacija svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom, njihovih posljedica po djecu i potrebe da se takvo nasilje spriječi.

2. Članice će obezbijediti širenje informacija u široj javnosti o raspoloživim mjerama za sprečavanje djela nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

Obrazovanje

Član 14

1. Članice će preduzeti, prema potrebi, neophodne korake za uvođenje nastavnog materijala o pitanjima poput jednakosti žena i muškaraca, nestereotipnih rodni uloga, uzajamnog poštovanja, nenasilnog razrješenja sukoba u međuljudskim odnosima, rodno zasnovanog nasilja nad ženama i prava na lični integritet prilagođenog sposobnostima učenika u zvanične nastavne planove na svim nivoima obrazovanja.

2. Članice će preduzeti sve neophodne korake da bi promovisale načela iz stava 1 u neformalnim obrazovnim ustanovama, kao i u sportu, kulturnim i rekreativnim ustanovama i u sredstvima javnog informisanja.

Obuka stručnjaka

Član 15

1. Članice će obezbijediti odnosno ojačati odgovarajuće obuke za nadležne stručnjake koji se bave žrtvama odnosno učiniocima svih djela nasilja obuhvaćenih Konvencijom, o sprečavanju i otkrivanju takvog nasilja, jednakosti između žena i muškaraca, potrebama i pravima žrtava, kao i o sprječavanju sekundarne viktimizacije.

2. Članice će obezbijediti da obuke iz stava 1 uključuje obuku o koordinisanoj saradnji više organa radi sveobuhvatnog i odgovarajućeg upućivanja u slučajevima nasilja obuhvaćenog Konvencijom.

Programi preventivne intervencije i programi za rad sa učiniocima nasilja

Član 16

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere za osnivanje i podršku programa koji imaju za cilj da učinioci nasilja u porodici nauče i usvoje nenasilno ponašanje u međuljudskim odnosima u pogledu sprječavanja daljeg nasilja i izmjene obrazaca nasilnog ponašanja.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere za osnivanje i podršku programa za rad sa učiniocima, posebno seksualnim prestupnicima, koji imaju za cilj sprečavanje ponavljanja krivičnog djela.

3. Prilikom preduzimanja mjera iz stava 1 i 2, članice će obezbijediti da bezbjednost, podrška za žrtve i njihova ljudska prava budu od primarnog značaja i da, prema potrebi, osnivanje i sprovođenje ovih programa bude u bliskoj saradnji sa specijalizovanim službama za podršku žrtvama.

Učešće privatnog sektora i sredstava javnog informisanja

Član 17

1. Članice će podsticati privatni sektor, sektor za informacione i komunikacione tehnologije i sredstva javnog informisanja, uz dužno poštovanje slobode govora i njihove nezavisnosti, da učestvuju u razradi i sprovođenju politika i da uspostave pravilnike i standarde za sprječavanje nasilja nad ženama i veće poštovanje njihovog dostojanstva.

2. Članice će razvijati i promovisati, u saradnji sa privatnim sektorom, vještine kod djece, roditelja i vaspitača o tome kako postupati u informaciono-komunikacionom okruženju koje omogućava pristup degradirajućem sadržaju seksualne ili nasilne prirode koji može biti štetan.

IV. ZAŠTITA I PODRŠKA

Opšte obaveze

Član 18

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere zaštite svih žrtava od daljeg nasilja.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere, u skladu sa međunarodnim pravom, da obezbijede odgovarajuće mehanizme za djelotvornu saradnju između svih nadležnih državnih organa, uključujući sudove, javna tužilaštva, organe unutrašnjih poslova, lokalne i regionalne uprave, kao i nevladine organizacije i ostale relevantne organizacije i lica, u pružanju zaštite i podrške žrtvama i svjedocima svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom, uključujući i upućivanje na opšte i specijalizovane službe podrške, navedene u članu 20 i 22 ove Konvencije.

3. Članice će obezbijediti da mjere koje preduzimaju u skladu sa ovim poglavljem ispunjavaju sljedeće kriterijume:

- da su zasnovane na razumijevanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz rodne perspektive i da su usmjerene na ljudska prava i bezbjednost žrtve;

- da su zasnovane na integrisanom pristupu koji uzima u obzir odnos između žrtava, učinilaca, djece i njihovog šireg društvenog okruženja;
- imaju za cilj izbjegavanje sekundarne viktimizacije;
- imaju za cilj osnaživanje i ekonomsku nezavisnost žena žrtava nasilja;
- da, tamo gdje je to prikladno, različite službe za zaštitu i podršku žrtava budu u istim prostorijama;
- da odgovaraju na specifične potrebe ugroženih osoba, uključujući i djecu-žrtve, i da su im dostupne.

4. Pružanje usluga ne smije da zavisi od spremnosti žrtve da podnese prijavu ili svjedoči protiv bilo kog učinioca.

5. Članice će preduzeti odgovarajuće mjere za pružanje konzularne i druge vrste zaštite svojim državljanima i drugim žrtvama koje imaju pravo na takvu zaštitu u skladu sa svojim obavezama i međunarodnim pravom.

Informisanje

Član 19

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da žrtve dobiju odgovarajuće i blagovremene informacije o raspoloživim uslugama podrške i zakonskim mjerama na jeziku koji razumiju.

Opšte usluge podrške

Član 20

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da žrtve imaju pristup uslugama koje omogućavaju njihov oporavak od nasilja. Ove mjere treba da obuhvataju, kada je to neophodno, usluge kao što su: pravno i psihološko savjetovanje, finansijska pomoć, stanovanje, obrazovanje, obuka i pomoć prilikom zapošljavanja.

2. Članice će preduzeti sve neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile žrtvama pristup uslugama zdravstvene i socijalne zaštite, kao i adekvatnu opremljenost ovih službi i obučenosť zaposlenih za pomoć žrtvama i upućivanje na odgovarajuće službe.

Pomoć kod pojedinačnih/kolektivnih žalbi

Član 21

Članice će obezbijediti da žrtve imaju informacije i pristup važećim regionalnim i međunarodnim mehanizmima za individualne/kolektivne žalbe. Članice će promovisati pružanje senzitivne i informisane pomoći žrtvama prilikom ulaganja takvih žalbi.

Specijalizovane usluge podrške

Član 22

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere da omoguće ili obezbijede, uz odgovarajuću geografsku rasprostranjenost, neposredne kratkoročne i dugoročne specijalizovane usluge podrške za svaku žrtvu koja je bila izložena bilo kojem djelu nasilja obuhvaćanog Konvencijom.

2. Članice će omogućiti ili obezbijediti specijalizovane usluge podrške za sve žene žrtve nasilja i njihovu djecu.

Sigurne kuće

Član 23

Članice će preduzeti sve neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za bezbjedan smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci.

Telefonske linije za pomoć

Član 24

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere za uspostavljanje non-stop (24 sata dnevno) besplatne telefonske linije za pomoć koja pokriva cijelu zemlju, radi davanja savjeta pozivaocima, povjerljivo odnosno čuvajući njihovu anonimnost, u vezi sa svim vidovima nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom.

Podrška za žrtve seksualnog nasilja

Član 25

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih kriznih centara za slučajeve silovanja, ili centara za žrtve seksualnog nasilja u dovoljnom broju, koji žrtvama obezbjeđuju usluge ljekarskog i forenzičkog pregleda, podršku u slučaju traume i savjetovanje.

Zaštita i podrška za djecu svjedoke

Član 26

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se prilikom pružanja usluga zaštite i podrške žrtvama vodi računa o pravima i potrebama djece svjedoka svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

2. Mjere u skladu sa ovim članom uključuju psihosocijalno savjetovanje primjereno uzrastu djece svjedoka svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom, a dužna pažnja poklanja se najboljem interesu djeteta.

Prijavljivanje

Član 27

Članice će preduzeti neophodne mjere kako bi se ohrabrio svaki svjedok počinjenog krivičnog djela nasilja obuhvaćenog Konvencijom, ili ona lica koja imaju opravdane razloge da sumnjaju da je takvo djelo počinjeno odnosno da se mogu očekivati dalja djela nasilja, da to prijavi nadležnim organizacijama ili organima.

Prijavljivanje stručnjaka

Član 28

Članice će preduzeti neophodne mjere kako bi obezbijedile da pravila o povjerljivosti koja međunarodno pravo nalaže određenim stručnjacima ne predstavljaju

prepreku da, pod odgovarajućim uslovima, prijave nadležnim organizacijama, odnosno organima, ukoliko imaju osnovanu sumnju da je počinjeno ozbiljno djelo nasilja obuhvaćeno ovom Konvencijom i da se mogu očekivati dalja dela nasilja.

V. MATERIJALNO KRIVIČNO PRAVO

Građanske parnice i pravni lijekovi

Član 29

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere da obezbijede žrtvama odgovarajuće građanske pravne lijekove protiv učinioca.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere da obezbijede žrtvama, u skladu s opštim principima međunarodnog prava, adekvatne građanske pravne lijekove protiv državnih organa koji nisu ispunili svoju dužnost i preduzeli neophodne preventivne i zaštitne mjere u okviru svojih nadležnosti.

Naknada

Član 30

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi omogućile žrtvama pravo na naknadu od učinilaca za svako krivično djelo iz ove Konvencije.

2. Odgovarajuća državna naknada biće dodijeljena onima koji su zadobili ozbiljne tjelesne povrede odnosno onima kojima je narušeno zdravlje, ukoliko šteta nije pokrivena iz drugih izvora kao što je učinilac, osiguranje, odnosno državno zdravstveno i socijalno davanje. To neće spriječiti članice da zahtijevaju povrat naknade od učinioca, dokle god se vodi računa o bezbjednosti žrtve.

3. Mjere preduzete u skladu sa stavom 2 obezbijediće dodjelu naknade u razumnom vremenskom roku.

Starateljstvo, pravo na posjetu i bezbjednost

Član 31

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da, prilikom dodjele starateljstva i prava na posjetu djece, slučajevi nasilja obuhvaćeni ovom Konvencijom budu uzeti u obzir.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da ostvarivanje svakog prava na posjetu ili starateljstvo ne ugrozi prava i bezbjednost žrtve ili djece.

Građanske posljedice prinudnih brakova

Član 32

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se brakovi sklopljeni pod prinudom mogu smatrati nevažećim, poništiti ili razvesti bez nepotrebnog finansijskog ili administrativnog opterećivanja žrtve.

Psihičko nasilje

Član 33

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da namjerno ponašanje koje ozbiljno narušava psihički integritet nekog lica prinudom ili prijetnjama bude inkriminisano.

Proganjanje

Član 34

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da namjerno ponašanje ponovljanjem prijetnji upućenih drugom licu, koje uzrokuju da se ono plaši za svoju bezbjednost, bude inkriminisano.

Fizičko nasilje

Član 35

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da namjerno počinjena djela fizičkog nasilja nad drugim licem budu inkriminisana.

Seksualno nasilje, uključujući silovanje

Član 36

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da sljedeći vidovi namjernog ponašanja budu inkriminisani:

a. vaginalna, analna ili oralna penetracija seksualne prirode na tijelu drugog lica bez pristanka, korišćenjem bilo kog dijela tijela odnosno predmeta;

b. druge seksualne radnje sa licem bez pristanka;

v. navođenje drugog lica na pokušaj seksualnih radnji sa trećim licem bez pristanka.

2. Pristanak mora da bude dobrovoljan ishod slobodne volje lica prema procjeni u kontekstu datih okolnosti.

3. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se odredbe iz stava 1 takođe primjenjuju na djela počinjena nad bivšim ili sadašnjim supružnicima odnosno partnerima u skladu sa međunarodnim pravom.

Prinudni brak

Član 37

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da namjerno prisiljavanje odrasle osobe ili djeteta da stupi u brak bude inkriminisano.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da namjerno namamljivanje odraslog lica ili djeteta na teritoriju članice ili države koja nije njena odnosno njegova država prebivališta, sa ciljem prinude tog odraslog ili djeteta da stupi u brak, bude inkriminisano.

Genitalno sakaćenje žena

Član 38

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se sljedeći vidovi namjernog ponašanja inkriminišu:

- a. obrezivanje, infibulacija ili bilo kakvo drugo sakaćenje cijelih ili bilo kog dijela malih i velikih usmina ili klitorisa kod žene;
- b. prinuda i navođenje žena da se podvrgnu nekoj od radnji navedenih pod tačkom a.
- v. podsticanje, prinuda ili navođenje djevojčice na neku od radnji navedenih pod tačkom a.

Prinudni abortus i prinudna sterilizacija

Član 39

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se inkriminišu sljedeće namjerne radnje:

- a. abortus žene bez njenog informisanog pristanka;
- b. operacija u svrhu odnosno uz ishod onemogućavanja prirodne reprodukcije kod žene bez njenog informisanog pristanka i razumijevanja procedure.

Seksualno uznemiravanje

Član 40

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode u svrhu ili uz ishod povrede dostojanstva osobe, posebno kada se stvara zastrašujuća, neprijateljska, degradirajuća, ponižavajuća ili uvredljiva atmosfera, bude predmet krivične ili druge pravne sankcije.

Pomaganje odnosno podstrekivanje i pokušaj

Član 41

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi ustanovile kao krivično djelo, ukoliko je počinjeno namerno, pomaganje odnosno podstrekivanje izvršenja krivičnih djela iz člana 33, 34, 35, 36, 37, 38.a, i 39 Konvencije.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi ustanovile kao krivično djelo, ukoliko je počinjeno namjerno, pokušaj izvršenja krivičnih djela iz člana 35, 36, 37, 38.a i 39 ove Konvencije.

Neprihvatljiva opravdanja za krivična djela, uključujući i djela počinjena u ime takozvane „časti“

Član 42

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se u krivičnim postupcima, pokrenutim na osnovu svakog djela nasilja obuhvaćenog Konvencijom, kultura, običaji, religija, tradicija ili takozvana „čast“ ne smatraju

opravdanjem za takva djela. Tu spadaju posebno tvrdnje da je žrtva prekršila kulturne, vjerske, društvene ili tradicionalne norme ili običaje prikladnog ponašanja.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se ni jednom licu koje nagovara dijete da učini bilo koje djelo navedeno u stavu 1 ne umanju krivična odgovornost tog lica za počinjena djela.

Važenje krivičnih djela

Član 43

Krivična djela iz ove Konvencije važe nezavisno od prirode odnosa između žrtve i učinioca.

Nadležnost

Član 44

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile nadležnost nad svakim krivičnim djelom iz ove Konvencije, kada je djelo počinjeno:

- a. na njihovoj teritoriji; ili
- b. na brodu koji plovi pod njihovom zastavom; ili
- v. u avionu registrovanom prema njihovom zakonu; ili
- g. od njihovog državljanina; ili
- d. od lica koje boravi na njihovoj teritoriji.

2. Članice će nastojati da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi uspostavile nadležnost nad svakim krivičnim djelom iz ove Konvencije, kada je ono učinjeno nad njihovim državljanima odnosno nad licem koje boravi na njihovoj teritoriji.

3. Kod sudskih postupaka za krivična djela iz člana 36, 37, 38 i 39 ove Konvencije, članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da njihova nadležnost ne bude uslovljena time da su djela inkriminisana na teritoriji na kojoj su počinjena.

4. Kod sudskih postupaka za krivična djela iz člana 36, 37, 38 i 39 ove Konvencije, članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da njihova nadležnost u pogledu tačke g. i d. stava 1 ne budu uslovljene time da sudski postupak može biti pokrenut samo na osnovu prijave žrtve krivičnog djela odnosno polaganja informacija države u kojoj je krivično djelo počinjeno.

5. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi ustanovile nadležnost nad krivičnim djelima iz ove Konvencije, u slučajevima u kojima se optuženik/ca nalazi na njihovoj teritoriji, i neće ga/je isporučiti drugoj članici, samo na osnovu njegovog/njenog državljanstva.

6. Kada više od jedne članice tvrdi da ima nadležnost nad krivičnim djelom iz ove Konvencije, članice učesnice će se, prema potrebi, konsultovati međusobno, u smislu određivanja najprikladnije nadležnosti za postupak.

7. Ne dovodeći u pitanje opšta pravila međunarodnog prava, ova Konvencija ne isključuje ni jednu krivičnu nadležnost neke članice koju ona ima u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom.

Sankcije i mjere

Član 45

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da krivična djela iz ove Konvencije budu kažnjiva sankcijama koje su djelotvorne, srazmjerne i koje odvraćaju od vršenja krivičnih djela, uzimajući u obzir njihovu ozbiljnost. Ove sankcije obuhvataju, prema potrebi, kazne lišavanja slobode, što može dovesti do izručenja.

2. Članice mogu da donesu druge mjere u odnosu na učinioce, kao što su:

- praćenje ili nadzor osuđenih lica;
- ukidanje prava na roditeljstvo, ukoliko se najbolji interes djeteta, što može da uključuje bezbjednost žrtve, ne može garantovati ni na koji drugi način.

Otežavajuće okolnosti

Član 46

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se sljedeće okolnosti, ukoliko već nisu sastavni dio krivičnog djela, mogu, u skladu sa odgovarajućim odredbama nacionalnog zakonodavstva, smatrati za otežavajuće okolnosti prilikom određivanja kazne za krivična djela iz Konvencije:

a. krivično djelo počinjeno nad bivšim ili sadašnjim supružnikom ili partnerom, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, od člana porodice, lica koje stanuje zajedno sa žrtvom ili lica koje je zloupotrijebilo svoj autoritet;

b. ponovljeno krivično djelo, odnosno srodna djela;

v. krivično djelo počinjeno nad licem koje je postalo ugroženo usljed određenih okolnosti;

g. krivično djelo počinjeno nad djetetom odnosno u prisustvu djeteta;

d. krivično djelo koje je počinilo dvoje ili više ljudi u saradnji;

đ. krivično djelo kome je prethodilo ili koje je pratilo ekstremno nasilje;

e. krivično djelo počinjeno uz upotrebu oružja ili uz prijetnju oružjem;

ž. krivično djelo sa ozbiljnim fizičkim ili psihičkim posljedicama za žrtvu;

z. učinilac prethodno osuđivan za krivična djela slične prirode.

Presude treće članice

Član 47

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi prilikom određivanja kazne uzele u obzir konačne presude trećih članica za krivična djela iz ove Konvencije.

Zabrana procesa obaveznog alternativnog razrješenja sporova odnosno određivanja kazne

Član 48

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi zabranile obavezno alternativno razrješenje sporova, uključujući medijaciju i pomirenje, u odnosu na sve oblike nasilja obuhvaćene Konvencijom.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile, ukoliko se odredi novčana kazna, da se povede računa o sposobnosti učinioca da ispuni svoje finansijske obaveze prema žrtvi.

VI. ISTRAGA, SUDSKI POSTUPAK, PROCEDURALNO PRAVO I ZAŠTITNE MJERE

Opšte obaveze

Član 49

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se istrage i sudski postupci za sve vidove nasilja obuhvaćene Konvencijom sprovede bez neopravdanog odlaganja i pritom uzimaju u obzir prava žrtve tokom svih faza krivičnog procesa.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere, u skladu sa osnovnim principima ljudskih prava i imajući u vidu razumijevanje nasilja iz rodne perspektive, kako bi se obezbijedili djelotvorna istraga i sudski postupak za sva krivična djela obuhvaćena ovom Konvencijom.

Neposredni odgovor, prevencija i zaštita

Član 50

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da nadležni organi unutrašnjih poslova odgovore na sve vidove nasilja obuhvaćene Konvencijom odmah i na odgovarajući način i ponude odgovarajuću i neposrednu zaštitu žrtvama.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se odgovorni organi unutrašnjih poslova uključe odmah i na odgovarajući način u prevenciju i zaštitu od svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom, uključujući i upotrebu preventivnih operativnih mjera i prikupljanje dokaza.

Procjena rizika i upravljanje rizikom

Član 51

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da nadležni organi obave procjenu rizika od smrtnosti, ozbiljnosti situacije i rizika od ponavljanja nasilja u cilju upravljanja rizikom, i ukoliko je neophodno, koordinisanog obezbjeđenja i podrške.

2. Strane će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se prilikom procjene iz stava 1 uzme u obzir, u svim fazama istrage i primjene zaštitnih mjera, činjenica da učinioci djela nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom posjeduju vatreno oružje ili imaju pristup vatrenom oružju.

Hitne mjere zaštite

Član 52

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da nadležni organi imaju mandat da izdaju nalog, u situacijama neposredne opasnosti, učiniocu nasilja u porodici da napusti mjesto stanovanja žrtve ili ugrožene osobe na dovoljan vremenski period i da zabrane učiniocu da uđe u stan ili stupi u kontakt sa žrtvom ili ugroženom osobom.

Mjere zabrane prilaska odnosno zaštite

Član 53

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da odgovarajuće mjere zabrane prilaska odnosno zaštite budu na raspolaganju žrtvama svih vidova nasilja obihvaćenih Konvencijom.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da mjere zabrane prilaska odnosno zaštite koje se navode u stavu 1 :

- budu dostupne za neposrednu zaštitu i bez nepotrebnih finansijskih ili administrativnih opterećenja za žrtvu;
- se donose na određeni period odnosno dok se ne izmijene odnosno ukinu;
- tamo gde je neophodno, izdaju se na ex parte osnovi sa neposrednim dejstvom;
- budu dostupne bez obzira na druge sudske postupke ili uz njih;
- mogu da se uvedu u kasnije sudske postupke.

3. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da kršenja zabrane prilaska odnosno mjere zaštite izrečene u skladu sa stavom 1 budu predmet sankcija koje su djelotvorne, srazmjerne i koje odvraćaju od vršenja krivičnih djela.

Istrage i dokazi

Član 54

Članice će preduzeti neophodne ili druge mjere kako bi obezbijedile da, tokom svakog građanskog odnosno krivičnog sudskog postupka, dokazi koji se odnose na seksualnu prošlost i ponašanje žrtve budu prihvaćeni samo ukoliko je to relevantno i neophodno.

Postupci ex parte i ex officio

Član 55

1. Članice će obezbijediti da istrage ili sudski postupci za krivična djela iz člana 35, 36, 37, 38 i 39 ove Konvencije ne zavise u potpunosti od izvještaja odnosno prijave koju

je podnijela žrtva ukoliko je krivično djelo u potpunosti ili dijelom počinjeno na njenoj teritoriji, i da postupak može da se nastavi čak i ako žrtva povuče svoju izjavu ili prijavu.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile, u skladu sa uslovima koje propisuje njihovo nacionalno zakonodavstvo, mogućnost za vladine i nevladine organizacije i savjetnike u oblasti nasilja u porodici, da pomognu i/ili daju podršku žrtvama, na njihov zahtjev, tokom istrage i sudskog postupka u vezi sa krivičnim djelima iz ove Konvencije.

Mjere zaštite

Član 56

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere zaštite prava i interesa žrtava, uključujući njihove posebne potrebe kao svjedoka, u svim fazama istrage i sudskog postupka, posebno:

a. obezbjeđujući im zaštitu, kao i zaštitu za njihove porodice i svjedoke od zastrašivanja, odmazde i ponovljene viktimizacije;

b. obezbjeđujući obaviještenost žrtava, barem u slučajevima kada žrtve i njihove porodice mogu biti u opasnosti, o bjekstvu učinioca odnosno privremenom ili trajnom puštanju na slobodu;

v. obavještavajući žrtve, pod uslovima u skladu sa međunarodnim pravom, o njihovim pravima i raspoloživim uslugama, o ishodu njihove žalbe, prijave, o opštem napretku istrage odnosno postupka i o njihovoj ulozi u prethodnom, kao i o ishodu njihovog slučaja;

g. omogućavajući žrtvama, da u skladu sa proceduralnim pravilima međunarodnog prava, budu saslušane, pruže dokaze i predstave svoje stanovište, potrebe i brige, neposredno odnosno preko posrednika, i da one budu uzete u razmatranje;

d. obezbjeđujući žrtvama odgovarajuće usluge podrške tako da njihova prava i interesi budu propisno predstavljeni i uzeti u obzir;

đ. obezbjeđujući usvajanje mjera za zaštitu privatnosti i ugleda žrtve;

e. obezbjeđujući da se gdje god je moguće izbjegne susret žrtava i učinilaca u prostorijama suda i organa unutrašnjih poslova;

ž. obezbjeđujući žrtvama nezavisne i stručne prevodioce kada su žrtve stranke u postupku odnosno kada iznose dokaze;

z. omogućavajući žrtvama da svjedoče, u skladu sa pravilima njihovog nacionalnog zakonodavstva, u sudnici bez vlastitog prisustva ili barem bez prisustva optuženog, naročito korišćenjem odgovarajućih komunikacionih tehnologija, tamo gdje su dostupne.

2. Dijete žrtva i dijete svjedok nasilja nad ženama i nasilja u porodici treba da dobije, prema potrebi, posebne mjere zaštite koje su u najboljem interesu djeteta.

Pravna pomoć

Član 57

Članice će obezbijediti pravo na pravni savjet i besplatnu pravnu pomoć žrtvama pod uslovima koje propisuje njihovo nacionalno zakonodavstvo.

Zastarjelost

Član 58

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da zastarijevanje pokretanja sudskog postupka za krivična djela iz člana 36, 37, 38 i 39 ove Konvencije, traje dovoljno dugo i srazmjerno ozbiljnosti krivičnog djela koje je u pitanju, kako bi se obezbijedilo dovoljno vremena za efikasno pokretanje postupka nakon što žrtva dostigne punoljetstvo.

VII. MIGRACIJE I AZIL

Boravišni status

Član 59

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da žrtve čiji boravišni status zavisi od supružnika odnosno partnera u skladu sa njihovim nacionalnim zakonodavstvom, u slučaju raskida braka ili veze, i posebno teških okolnosti, na zahtjev dobiju nezavisnu dozvolu boravka bez obzira na dužinu trajanja braka ili veze. Uslovi koji se odnose na dodjelu i trajanje nezavisne dozvole boravka utvrđuju se nacionalnim zakonodavstvom.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da žrtve mogu da dobiju obustavu postupka protjerivanja pokrenutog u vezi sa boravišnim statusom koji zavisi od supružnika ili partnera u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, i omogućile im da podnesu zahtjev za nezavisnu dozvolu boravka.

3. Članice će izdati dozvolu boravka sa mogućnošću produženja žrtvama u jednoj od dvije naredne situacije, ili u obje:

a. kada nadležni organ smatra da je njihov ostanak neophodan zbog njihove lične situacije;

b. kada nadležni organ smatra da je njihov ostanak neophodan u svrhu njihove saradnje sa nadležnim organima u istrazi ili krivičnom postupku.

4. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da žrtve prinudnog braka dovedene u drugu zemlju u svrhu vjenčanja, a koje su zbog toga izgubile boravišni status u zemlji u kojoj inače borave, mogu ponovo da ostvare taj status.

Rodno zasnovani zahtjevi za azil

Član 60

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da rodno zasnovano nasilje nad ženama bude prepoznato kao oblik proganjanja u okviru značenja člana 1, A (2), Konvencije iz 1951. koja se odnosi na status izbjeglica, i kao vid ozbiljnog ugrožavanja koje zahtijeva komplementarnu/subsidijarnu zaštitu.

2. Članice će obezbijediti rodno osjetljivo tumačenje po svakom osnovu Konvencije, a u slučajevima gdje se utvrdi da postoji strah od proganjanja po jednom ili više ovih osnova, podnosiocima zahtjeva biće odobren izbjeglički status u skladu sa primjenjivim nadležnim instrumentima.

3. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi razvile rodno osjetljive procedure prijema i usluge podrške za azilante, kao i rodno osjetljiva uputstva i procedure za azil, koje obuhvataju utvrđivanje izbjegličkog statusa i zahtijevanje međunarodne zaštite.

Zabrana protjerivanja odnosno vraćanja

Član 61

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere za poštovanje principa zabrane protjerivanja odnosno vraćanja (non-refoulement) u skladu sa postojećim obavezama prema međunarodnom pravu.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da žrtve nasilja nad ženama kojima je potrebna zaštita, nezavisno od njihovog boravišnog statusa, ne budu ni pod kojim uslovima vraćene ni u jednu zemlju u kojoj bi bile u riziku odnosno gdje bi mogle da budu podvrgnute mučenju, nehumanom ili ponižavajućem ophođenju ili kažnjavanju.

VIII. MEĐUNARODNA SARADNJA

Opšti principi

Član 62

1. Članice će međusobno saradivati, u skladu sa odredbama ove Konvencije, a kroz primjenu odgovarajućih međunarodnih i regionalnih instrumenata za saradnju oko građanskih i krivičnih pravnih pitanja, kao i dogovora postignutih na osnovu jedinstvenih odnosno recipročnih zakona i nacionalnog zakonodavstva, u što većoj mjeri, u cilju:

a. sprečavanja, borbe protiv i krivičnog gonjenja svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom;

b. zaštite i pomoći žrtvama;

v. vršenja istrage odnosno sprovođenja postupaka koji se odnose na krivična djela iz ove Konvencije;

g. sprovođenja odgovarajućih građanskih i krivičnih presuda pravosudnih organa svake od članica, uključujući i mjere zaštite.

2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da žrtve krivičnog djela iz ove Konvencije počinjenog na teritoriji neke od članica, a koja nije teritorija njenog prebivališta, mogu da podnesu žalbu pred nadležnim organima svoje države prebivališta.

3. Ukoliko članica koja daje uzajamnu pravnu pomoć u krivičnim pitanjima oko isporučivanja ili sprovođenja građanske ili krivične presude druge članice ove Konvencije, koja je uslovljena sporazumom, dobije zahtjev za takvu pravnu saradnju od

članice sa kojom nema potpisan takav sporazum, može smatrati ovu Konvenciju za pravni osnov uzajamne pravne pomoći u pitanjima krivičnog prava, isporučivanja ili sprovođenja građanskih ili krivičnih presuda jedne članice u odnosu na krivična djela iz ove Konvencije.

4. Članice će nastojati da uvrste, prema potrebi, sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u programe razvojne pomoći trećim državama, što obuhvata i sklapanje bilateralnih i multilateralnih sporazuma sa trećim zemljama u pogledu zaštite žrtava u skladu sa članom 18, stavom 5.

Mjere koje se odnose na ugrožene osobe

Član 63

Kada jedna članica, na osnovu raspoloživih informacija, ima opravdanu sumnju da je neko lice neposredno ugroženo bilo kojim krivičnim djelom nasilja navedenim u članu 36, 37, 38 i 39 ove Konvencije na teritoriji druge članice, članica koja ima ove podatke podstiče se da ih bez odlaganja prenese drugoj strani sa ciljem preduzimanja odgovarajućih mjera zaštite. Tamo gdje je to primjenjivo, ovi podaci obuhvatiće detalje o postojećim mjerama zaštite za ugrožena lica.

Informisanje

Član 64

1. Članica od koje su informacije tražene ima obavezu da odmah obavijesti članicu koja je informacije tražila o svim okolnostima koje onemogućavaju sprovođenje tražene radnje odnosno ukoliko postoji vjerovatnoća da je znatno uspore.

2. Članica može, u okviru granica nacionalnog zakonodavstva, bez prethodnog zahtjeva, uputiti drugoj članici informacije koje je dobila u okviru svoje istrage kada smatra da odavanje takve informacije može da pomogne drugoj strani u sprečavanju krivičnih djela iz ove Konvencije odnosno prilikom pokretanja ili sprovođenja istraga ili postupaka po pitanju takvih krivičnih djela, odnosno koja može da dovede do zahtjeva za saradnju sa tom članicom u skladu sa ovim poglavljem.

3. Članica koja dobije neku informaciju u skladu sa stavom 2, prosljediće takvu informaciju svojim nadležnim organima kako bi se poveo postupak ukoliko se smatra prikladnim, odnosno kako bi ova informacija bila uzeta u obzir u odgovarajućim građanskim odnosno krivičnim postupcima.

Zaštita podataka

Član 65

Lični podaci se skladište i koriste u skladu sa obavezama koje članice imaju prema Konvenciji o zaštiti pojedinaca u pogledu automatske obrade ličnih podataka (ETS, br. 108).

IX. MEHANIZAM ZA PRAĆENJE

Ekspertska grupa za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici

Član 66

1. Ekspertska grupa za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (u daljem tekstu GREVIO) pratiće kako članice primjenjuju ovu Konvenciju.

2. GREVIO čini najmanje 10 a najviše 15 članova, vodeći računa o rodnoj i geografskoj ravnoteži, kao i multidisciplinarnoj stručnosti. Članove će izabrati Komitet članica Konvencije, na osnovu nominacija iz redova državljana država članica ove Konvencije, na mandat od četiri godine, uz mogućnost da jednom budu ponovo izabrani.

3. Prvi izbor 10 članova održaće se u periodu od jedne godine nakon stupanja na snagu ove Konvencije. Izbor pet dodatnih članova obaviće se nakon 25. ratifikacije odnosno pristupa.

4. Odabir članova GREVIO zasniva se na sljedećim načelima:

a. članovi se biraju u skladu sa transparentnom procedurom iz redova lica visokog moralnog integriteta, poznatih po svojoj stručnosti u oblasti ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kao i pomoći i zaštite žrtava, odnosno koja su pokazala stručno iskustvo u oblastima obuhvaćenim ovom Konvencijom;

b. bilo koja dva člana GREVIO ne mogu biti državljani iste države;

v. članovi treba da predstavljaju glavne pravne sisteme;

g. članovi treba da predstavljaju aktere i organe u oblasti sprečavanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

d. članovi predstavljaju sami sebe i nezavisni su i nepristrasni u vršenju svojih funkcija i na raspolaganju su za efikasno izvršavanje svojih dužnosti.

5. Izbornu proceduru za članove GREVIO odrediće Komitet ministara Savjeta Evrope nakon konsultacija sa stranama i njihovog jednoglasnog odobrenja, u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu ove Konvencije.

6. GREVIO donosi sopstveni pravilnik o radu.

7. Članovi GREVIO grupe i drugi članovi delegacija koji obavljaju državne posjete kako je opisano u članu 68, stav 9 i 14, uživaće privilegije i imunitete iz dodatka ove Konvencije.

Komitet članica

Član 67

1. Komitet članica sastoji se od predstavnika članica ove Konvencije.

2. Komitet članica saziva generalni sekretar Savjeta Evrope. Prvi sastanak komiteta održaće se u roku od godinu dana nakon stupanja na snagu ove Konvencije radi izbora članova GREVIO grupe. Nakon toga će se sastajati na zahtjev jedne trećine članica, predsjednika komiteta članica ili generalnog sekretara.

3. Komitet članica donosi sopstveni pravilnik o radu.

Postupak

Član 68

1. Članice podnose generalnom sekretaru Savjeta Evrope, na osnovu upitnika koji GREVIO pripremi, izvještaj o zakonodavnim i drugim mjerama koje odredbe ove Konvencije čine pravnosnažnim.

2. GREVIO razmatra izvještaj podnesen u skladu sa stavom 1 sa predstavnicima dotične članice.

3. Nakon toga je postupak procjene podijeljen u cikluse, čiju dužinu trajanja određuje GREVIO. Na početku svakog ciklusa GREVIO bira konkretne odredbe na kojima će zasnivati postupak procjene i šalje upitnik.

4. GREVIO određuje odgovarajući način za sprovođenje ovog postupka praćenja. Može da donese poseban upitnik za svaki ciklus procjene, koji služi kao osnova članicama za postupak procjene primjene ove Konvencije. Takav upitnik upućuje se svim članicama. Članice odgovaraju na ovaj upitnik, kao i na sve druge zahtjeve za informacije od GREVIO grupe.

5. GREVIO može da dobije informacije o primjeni Konvencije od nevladinih organizacija i civilnog društva, kao i od državnih institucija za zaštitu ljudskih prava.

6. GREVIO će dužnu pažnju posvetiti postojećim informacijama od drugih regionalnih i međunarodnih instrumenata i organa u oblastima obuhvaćenim ovom Konvencijom.

7. Prilikom donošenja upitnika za svaki ciklus procjene, GREVIO će dužnu pažnju posvetiti prikupljanju podataka i istraživanju u zemljama članicama kako je opisano u članu 11 ove Konvencije.

8. GREVIO može da dobije informacije o primjeni Konvencije od komesara za ljudska prava Savjeta Evrope, Parlamentarne skupštine i nadležnih specijalizovanih organa Savjeta Evrope, kao i iz drugih međunarodnih instrumenata. Žalbe podnijete ovim organima i njihov ishod takođe je na raspolaganju GREVIO grupi.

9. GREVIO može da organizuje, u saradnji sa državnim organima i uz pomoć nezavisnih lokalnih eksperata, posjete državama, ukoliko dobijene informacije nisu dovoljne, odnosno u slučajevima koji su opisani u stavu 14. Tokom ovih poseta GREVIO će dobiti pomoć stručnjaka u određenim oblastima.

10. GREVIO priprema nacrt izvještaja koji sadrži analizu primjene odredaba na kojoj se ova procjena zasniva, kao i prijedloge u odnosu na to kako članica o kojoj se radi može da riješi identifikovane probleme. Nacrt izvještaja se šalje na komentare članici koja je u postupku procjene. GREVIO će uzeti u obzir komentare članice prilikom usvajanja izvještaja.

11. Na osnovu svih prikupljenih informacija i komentara članica, GREVIO donosi svoj izveštaj i zaključke koji se odnose na mjere koje članice preduzimaju u cilju primjene odredbi ove Konvencije. Ovaj izvještaj i zaključci se šalju dotičnoj članici i Komitetu članica. Izvještaj i zaključci GREVIO grupe objavljuju se nakon usvajanja, zajedno sa naknadnim komentarima dotične članice.

12. Ne dovodeći u pitanje postupak u stavu 1 do 8, Komitet članica može da usvoji na osnovu izvještaja i zaključaka GREVIO grupe, preporuke koje se odnose na tu članicu (a) u vezi sa mjerama koje treba preduzeti prilikom sprovođenja zaključaka GREVIO grupe, ukoliko je neophodno određivanjem datuma za podnošenje informacija o

njihovom sprovođenju, i (b) sa ciljem promovisanja saradnje sa tom članicom i pravilne primjene ove Konvencije.

13. Ukoliko dobije pouzdane informacije koje ukazuju na probleme koje je potrebno odmah riješiti kako bi se spriječio ili ograničio obim odnosno broj ozbiljnih povreda Konvencije, GREVIO može da zahtijeva hitnu predaju specijalnog izvještaja koji se odnosi na mjere preduzete za sprječavanje ozbiljnog, masovnog, odnosno trajnog obrasca nasilja nad ženama.

14. Uzimajući u obzir informacije koje je podnijela dotična članica, kao i sve druge pouzdane informacije koje su joj na raspolaganju, GREVIO može da naloži jednom ili više svojih članova da sprovede istragu i hitno izvesti GREVIO. Kada situacija nalaže i uz pristanak članice, istraga može obuhvatati posjetu na teritoriji članice.

15. Nakon pregleda nalaza istrage koja se navodi u stavu 14, GREVIO će predati nalaze dotičnoj članici i, prema potrebi, Komitetu članica i Komitetu ministara Savjeta Evrope zajedno sa svim komentarima i preporukama.

Opšte preporuke

Član 69

GREVIO može da usvoji, prema potrebi, opšte preporuke o primjeni ove Konvencije.

Učešće parlamenta u praćenju primjene Konvencije

Član 70

1. Nacionalni parlamenti članica pozvani su da učestvuju u praćenju preduzetih mjera u primjeni ove Konvencije.
2. Članice podnose izveštaje GREVIO grupe svojim nacionalnim parlamentima.
3. Parlamentarna skupština Savjeta Evrope pozvana je da redovno prati primjenu ove Konvencije.

X. ODNOS PREMA DRUGIM MEĐUNARODNIM INSTRUMENTIMA

Odnos prema drugim međunarodnim instrumentima

Član 71

1. Ova Konvencija ne utiče na obaveze koje proizilaze iz drugih međunarodnih instrumenata kojih su članice ove Konvencije takođe sadašnje ili buduće članice, a koje sadrže odredbe o pitanjima kojima se bavi ova Konvencija.

2. Članice ove Konvencije mogu zaključivati međusobne bilateralne odnosno multilateralne sporazume u vezi sa pitanjima koje pokriva ova Konvencija, a u svrhu dopune odnosno jačanja njenih odredaba odnosno lakše primjene načela koja su u njoj sadržana.

XI. IZMJENE I DOPUNE KONVENCIJE

Izmjene i dopune

Član 72

1. Svi prijedlozi članica za izmjene i dopune ove Konvencije biće prenijeti generalnom/j sekretaru/ki Savjeta Evrope, a on odnosno ona će ih proslijediti državama članicama Savjeta Evrope, svakoj potpisnici, svakoj članici, Evropskoj uniji, svakoj državi pozvanoj da potpiše ovu Konvenciju u skladu sa odredbama u članu 75, kao i svakoj državi pozvanoj da pristupi ovoj Konvenciji u skladu sa odredbama u članu 76.

2. Komitet ministara Savjeta Evrope razmotriće predložene izmjene i dopune i nakon konsultacije sa članicama ove Konvencije koje nisu članice Savjeta Evrope može usvojiti izmjene i dopune ako za njih glasa većina u skladu sa članom 20.d Statuta Savjeta Evrope.

3. Tekst svake izmjene i dopune koju Komitet ministara usvoji u skladu sa stavom 2 šalje se članicama na usvajanje.

4. Sve izmjene i dopune usvojene u skladu sa stavom 2 stupaju na snagu prvog dana u mjesecu nakon isteka perioda od mjesec dana nakon što sve članice obavijeste generalnog sekretara o prihvatanju izmjena i dopuna.

XII. ZAVRŠNE ODREDBE

Efekte ove Konvencije

Član 73

Odredbe ove Konvencije neće dovesti u pitanje odredbe nacionalnog zakonodavstva i obavezujućih međunarodnih instrumenata koji su već na snazi odnosno mogu da stupe na snagu, koji određuju ili bi odredili povoljnija prava za lica u sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Rješavanje sporova

Član 74

1. Članice koje učestvuju u nekom sporu koji može da nastane u vezi sa primjenom ili tumačenjem odredbi ove Konvencije prvo će pokušati da razriješe spor putem pregovora, pomirenja, arbitraže ili nekog drugog metoda mirnog rješavanja spora oko kojeg se slože.

2. Komitet ministara Savjeta Evrope može da uspostavi procedure za rješavanje sporova koje članice mogu da koriste u slučaju spora, ukoliko se o tome slože.

Potpisivanje i stupanje na snagu

Član 75

1. Ova Konvencija otvorena je za potpisivanje državama članicama Savjeta Evrope, državama koje nisu članice, a učestvovala su u njenoj izradi i Evropskoj uniji.

2. Ova Konvencija podliježe potvrđivanju prihvatanju odnosno odobravanju. Instrumenti potvrđivanja, prihvatanja ili odobravanja deponuju se kod generalnog sekretara Savjeta Evrope.

3. Ova Konvencija stupa na snagu prvog dana u mjesecu nakon isteka perioda od tri mjeseca nakon dana kada je 10 potpisnica, među kojima najmanje osam članica Savjeta Evrope, izrazilo pristanak na obavezivanje Konvencijom u skladu sa odredbama iz stava 2.

4. Ova Konvencija stupa na snagu prvog dana u mjesecu nakon isteka perioda od tri mjeseca nakon datuma deponovanja instrumenta kojim je potvrđuje, prihvata ili odobrava svaka država koja se navodi u stavu 1, ili Evropska unija, koja naknadno izrazi svoj pristanak na obavezivanje Konvencijom.

Pristupanje Konvenciji

Član 76

1. Nakon stupanja na snagu ove Konvencije, Komitet ministara Savjeta Evrope može, nakon konsultacija sa članicama Konvencije i njihovog jednoglasnog pristanka, pozvati bilo koju državu koja nije članica Savjeta Evrope, i nije učestvovala u izradi Konvencije, da pristupi Konvenciji, većinskom odlukom u skladu sa članom 20.d Statuta Savjeta Evrope, anonimnim glasanjem predstavnika članica u Komitetu ministara.

2. Kod svake države pristupnice Konvencija će stupiti na snagu prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od tri mjeseca nakon datuma deponovanja instrumenta za pristup kod generalnog sekretara Savjeta Evrope.

Teritorijalna primjena

Član 77

1. Svaka država Evropske unije može, u vrijeme potpisivanja ili prilikom deponovanja svog instrumenta ratifikacije, prihvatanja ili pristupa, odrediti teritoriju ili teritorije na koje će se ova Konvencija odnositi.

2. Svaka članica može, bilo kada kasnije, putem izjave upućene generalnom sekretaru Savjeta Evrope, da proširi primjenu ove Konvencije na bilo koju drugu teritoriju određenu u izjavi i za čije je međunarodne odnose nadležna ili u čije ime je opunomoćena da preduzima mjere. U pogledu takve teritorije, Konvencija će stupiti na snagu prvog dana u mjesecu nakon isteka perioda od tri mjeseca nakon što generalni sekretar primi takvu izjavu.

3. Svaka izjava u skladu sa dva prethodna stava može se, u pogledu teritorije određene u izjavi, povući putem obavještenja generalnom sekretaru Savjeta Evrope.

Povlačenje postaje važeće prvog dana u mjesecu nakon isteka perioda od tri mjeseca nakon što generalni sekretar primi takvo obavještenje.

Rezerve

Član 78

1. Nikakve druge rezerve ne mogu se staviti u pogledu bilo koje odredbe ove Konvencije osim kao što je navedeno u stavu 2 i 3.

2. Svaka država ili Evropska unija može, prilikom potpisivanja odnosno deponovanja svog instrumenta za ratifikaciju, prihvatanje, odobrenje odnosno pristup, izjavom generalnom sekretaru Savjeta Evrope, da se pozove na svoje pravo da primjenjuje ili ne primjenjuje samo u određenim slučajevima ili pod određenim uslovima odredbe iz:

- člana 30, stava 2;
- člana 44, stava 1.d, 3 i 4;
- člana 55, stava 1 u pogledu člana 35 po pitanju lakših krivičnih djela;
- člana 58 u pogledu članova 37, 38 i 39;
- člana 59.

3. Svaka država ili Evropska Unija može, prilikom potpisivanja odnosno deponovanja svog instrumenta za potvrđivanje, prihvatanje, odobrenje odnosno pristup, izjavom upućenom generalnom sekretaru Savjeta Evrope, da se pozove na svoje pravo da obezbijedi nekrivične sankcije, umjesto krivičnih sankcija za ponašanje kako se navodi u članovima 33 i 34.

4. Svaka članica može u potpunosti odnosno djelimično da povuče rezerve putem izjave generalnom sekretaru Savjeta Evrope. Ovakva izjava postaje punovažna od datuma prijema generalnog sekretara.

Važnost i revizija rezervi

Član 79

1. Rezerve opisane u članu 78, stavu 2 i 3, važe pet godina od dana stupanja na snagu ove Konvencije za svaku članicu. Međutim, ove rezerve mogu da se obnove na istu dužinu trajanja.

2. Osamnaest mjeseci prije dana isteka rezerve, generalni sekretar Savjeta Evrope šalje obavještenje o isteku članici. Ne kasnije od tri mjeseca prije isteka, članica obavještava generalnog sekretara o produžetku, izmjeni odnosno povlačenju rezerve. U slučaju nedostatka obavještenja od članice, generalni sekretar će obavijestiti članicu da smatra da je rezerva automatski produžena na period od šest meseci. Ukoliko članica ne obavijesti generalnog sekretara o svojoj namjeri da produži odnosno izmijeni svoju rezervu prije isteka tog vremena, dolazi do ukidanja rezerve.

3. Ukoliko članica stavi rezervu u skladu sa članom 78, stavom 2 i 3, u obavezi je da podnese, prije nego što je obnovi, ili na zahtjev, objašnjenje GREVIO grupi, o opravdanom osnovu za njeno produženje.

Otkazivanje

Član 80

1. Svaka članica može u svakom trenutku otkazati ovu Konvenciju putem obavještenja generalnom sekretaru Savjeta Evrope.

2. Takvo otkazivanje stupa na snagu prvog dana u mjesecu nakon isteka perioda od tri mjeseca nakon dana što generalni sekretar primi obavještenje.

Obavještenje

Član 81

Generalni sekretar Savjeta Evrope obavještava države članice Savjeta Evrope, države koje nisu članice, a učestvovala su u izradi Konvencije, sve potpisnice, sve članice, Evropsku uniju i sve države pozvane da pristupe Konvenciji o sljedećem:

- a. svakom potpisivanju;
- b. deponovanju svakog instrumenta za potvrđivanje, prihvatanje, odobrenje odnosno pristupanje;
- v. svakom datumu stupanja na snagu ove Konvencije u skladu sa članovima 75 i 76;
- g. svakoj izmjeni i dopuni usvojenoj u skladu sa članom 72 kao i datumu kada takva izmjena odnosno dopuna stupa na snagu;
- d. svakoj rezervi i povlačenju rezervi stavljenih u skladu sa članom 78;
- đ. svakom otkazivanju u skladu sa odredbama člana 80;
- e. svakom drugom činu, obavještenju ili komunikaciji koja se odnosi na ovu Konvenciju.

Kao potvrdu toga dolje potpisani, ovlašćeni za potpis, potpisali su ovu Konvenciju.

U Istambul, dana 11. maja 2011. godine, na engleskom i francuskom jeziku, oba teksta jednake važnosti, u jednom primjerku koji se deponuje u arhivu Savjeta Evrope. Generalni sekretar Savjeta Evrope šalje ovjerene kopije svakoj državi članici Savjeta Evrope, državama koje nisu članice, a učestvovala su u izradi Konvencije, Evropskoj uniji i svakoj državi koja je pozvana da pristupi ovoj Konvenciji.

Dodatak – Privilegije i imuniteti (član 66)

1. Ovaj dodatak odnosi se na članove GREVIO grupe pomenute u članu 66 Konvencije, kao i na druge članove delegacija u državnim posjetama. U svrhu ovog dodatka, sintagma „drugi članovi delegacija u državnim posjetama“ obuhvata nezavisne nacionalne eksperte i stručnjake koji se navode u članu 68, stav 9 ove Konvencije, zaposlene u Savjetu Evrope i prevodioce koje angažuje Savjet Evrope u pratnji GREVIO tokom državnih posjeta.

2. Članovi GREVIO grupe i drugi članovi delegacija u državnim posjetama, prilikom obavljanja funkcija koje se odnose na pripremu i sprovođenje državnih posjeta, koji putuju u vezi sa tim funkcijama, uživaju sljedeće privilegije i imunitete:

- a. imunitet od ličnog hapšenja odnosno pritvora kao i od oduzimanja ličnog prtljaga, kao i imunitet od svakog sudskog postupka u pogledu riječi koje izgovore ili napišu, i svih akata koje učine u službenom svojstvu;

b. izuzeće od svih ograničenja njihove slobode kretanja na izlasku i ulasku u svoju zemlju boravka, kao i pri ulasku i izlasku iz zemlje u kojoj obavljaju svoju funkciju, kao i od registracije kao stranaca u zemlji koju posjećuju ili kroz koju prolaze obavljajući svoju funkciju.

3. U toku putovanja radi obavljanja svojih funkcija, članovima GREVIO grupe i drugim članovima delegacije u državnoj posjeti će, po pitanjima carinske i devizne kontrole, biti dodijeljene iste olakšice kao i one koje se dodjeljuju predstavnicima stranih državnih delegacija na privremenoj službenoj dužnosti.

4. Dokumenti koji se odnose na procjenu primjene Konvencije u posjedu članova GREVIO grupe i drugih članova delegacije u državnoj posjeti uživaju nepovredivost ukoliko se odnose na aktivnost GREVIO grupe. Zvanična prepiska GREVIO grupe odnosno zvanična komunikacija članova GREVIO i drugih članova delegacije u državnoj posjeti ne podliježu zadržavanju odnosno cenzuri.

5. Da bi članovi GREVIO grupe i drugi članovi delegacije u državnoj posjeti imali potpunu slobodu govora i potpunu nezavisnost u obavljanju svojih dužnosti, imunitet od sudskog postupka u odnosu na izgovorene ili pisane riječi i sva djela koja učine obavljajući svoje dužnosti ostaće na snazi čak i kada lica o kojima se radi nisu angažovana u obavljanju takvih dužnosti.

6. Privilegije i imunitet dodjeljuju se licima pomenutim u stavu 1 ovog dodatka u cilju očuvanja nezavisnosti pri obavljanju funkcija u interesu GREVIO grupe, a ne u njihovu ličnu korist. Generalni sekretar Savjeta Evrope ukinuće imunitet licima iz stava 1 ovog dodatka u svakom slučaju u kojem, po njegovom/ njenom mišljenju, imunitet ometa izvršenje pravde i tamo gdje njegovo ukidanje ne dovodi u pitanje interese GREVIO grupe.

Član 3

Prilikom predaje isprave o potvrđivanju, Crna Gora će u skladu sa članom 78 stav 2 tačka 1, a u vezi člana 30 stav 2 ove Konvencije izraziti sljedeću rezervu:

„Crna Gora zadržava pravo da ne primjenjuje odredbu člana 30 stav 2 ove Konvencije budući da je u toku usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa navedenom odredbom Konvencije.“

Član 4

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore-Međunarodni ugovori“.

Broj 23-3/13-1/5

EPA 80 XXV

Podgorica, 1. marta 2013. godine

SKUPŠTINA CRNE GORE 25. SAZIVA
PREDSJEDNIK,
Ranko Krivokapić, s.r.